

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI

**ERGENLERDE ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMATİK
YAŞANTILARI VE BENLİK SAYGISININ
AKADEMİK BAŞARI İLE İLİŞKİSİ**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan:
Ece KAYHAN

İstanbul, 2017

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI

**ERGENLERDE ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMATİK
YAŞANTILARI VE BENLİK SAYGISININ
AKADEMİK BAŞARI İLE İLİŞKİSİ**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan:

Ece KAYHAN

Öğrenci No:

140790176

Danışman:

Yrd. Doç. Dr. Hakan KARAŞ

İstanbul, 2017

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum 'Ergenlerde Çocukluk Çağı Travmatik Yaşantıları Ve Benlik Saygısının Akademik Başarı İle İlişkisi' başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım. 04.05.2017

Ece KAYHAN

E. Kayhan

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ,
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

24.5.2017

Enstitümüz *Psikoloji* Anabilim Dalı *Klinik Psikoloji* Programı yüksek lisans öğrencilerinden **140790176** numaralı **Ece KAYHAN**'ın "*Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim – Öğretim Yönetmeliği*"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "*Ergenlerde Çocukluk Çağı Travmatik Yaşantıları ve Benlik Saygısının Akademik Başarı İle İlişkisi*" konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 11.04.2017 tarih ve 2017/14 sayılı toplantısında seçilen ve Taksim Yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, ilgili yönetmeliğin (c) bendi gereğince (30) dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında ~~oyçokluğu/bübirliği ile Kabul/Red veya Düzeltme~~ kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 4 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

DANIŞMAN

Yrd. Doç. Dr. Hakan KARAŞ
(Beykent Üniversitesi)

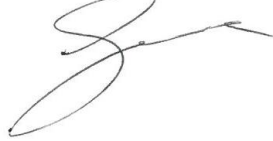
ÜYE

Yrd. Doç. Dr. Selin Birgül BARAN
(Beykent Üniversitesi)

ÜYE

Yrd. Doç. Dr. Sera YİĞİTER
(Nişantaşı Üniversitesi)

ÖNSÖZ

Bu araştırmada ergenlik çağındaki öğrencilerin, çocukluk çağı travmatik yaşantıları ve benlik saygısının akademik başarı ile ilişkisi araştırılmaya çalışılmıştır. Çalışmanın, çocukluk döneminde gerçekleşen istismar ve ihmalin kişinin ergenlik döneminde kişilik gelişimi üzerindeki etkilerin anlaşılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu çalışmanın gerçekleşmesinde birçok kişinin emeği ve desteği bulunmaktadır.

Öncelikle, araştırmam süresince çalışmamın her aşamasında beni cesaretlendiren, tüm sorularımı sabırla yanıtlayan, titiz değerlendirme ve önerileriyle yapabileceğimin en iyisini yapabilmek konusunda beni motive eden ve yüksek lisans tez öğrenimim boyunca sadece bilgilerini değil, desteklerini, öngörülerini ve tavsiyelerini de bizlerle paylaşan sevgili hocam ve tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Hakan Karaş'a çok teşekkür ederim.

Bu araştırmanın gerçekleşmesini sağlayan tüm katılımcılara ve katılımcılara ulaşmama yardımcı olan başta aileme ve tüm arkadaşlarıma, yüksek lisans eğitimim boyunca sıkıntı ve heyecanlarıma ortak olup beni her zaman destekleyen yol arkadaşım Ömer Burak Arı'ya teşekkür ederim. Eğitim hayatım boyunca maddi manevi desteğini esirgemeyen, bugün olduğum yerde olmamı sağlayan ve bugünleri görmesini canı gönülden istediğim, bir yerlerde hep benimle olduğuna inandığım, torunu olmaktan onur ve gurur duyduğum sevgili dedem Ali Rıza Kayhan'a teşekkürü borç bilirim. Son olarak, hep yanımda olduğunu bildiğim, tüm hayatım boyunca üzerimde en fazla emeği olan, bana her olanağı sağlamak için elinden geleni yapan sevgili annem Dilek, bana kendim olma fırsatını veren, hayatımdaki varlığını, sevgisini ve desteğini her zaman hissettiren canım babacığım Hasan'a ve en değerlim, hayatın bana sunduğu en büyük hediye olan biricik kardeşim Bilge'ye yaşadığımız ve paylaştığımız her an için teşekkür ederim.

Ece KAYHAN

Alanya, 2017

Adı ve Soyadı : Ece KAYHAN
Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Hakan KARAŞ
Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans, 2017
Alanı : Klinik Psikoloji
Anahtar Kelimeler : Çocukluk Çağı Travmatik Yaşantısı, Benlik Saygısı,
Akademik Başarı,

ÖZ

ERGENLERDE ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMATİK YAŞANTILARIVE BENLİK SAYGISININ AKADEMİK BAŞARI İLE İLİŞKİSİ

Bu araştırmanın amacı, 14-17 yaş arası ergenlerde çocukluk çağı travmatik yaşantıları ve benlik saygısının akademik başarı düzeyi ilişkilerinin incelenmesidir.

Araştırmanın örneklemi, Antalya İli Alanya ilçesine bağlı özel temel liselerdeki 2016-2017 eğitim öğretim yılında eğitim almakta olan 9. 10. 11. sınıf 14-17 yaş arasındaki ergenlik çağındaki bireylerden oluşmaktadır.

Araştırmada ergenlerin, sosyodemografik bilgileri, araştırmacı tarafından geliştirilmiş olan “Kişisel Bilgi Formu”, depresyon düzeylerini ölçmek için “Beck Depresyon Ölçeği”, benlik saygısı düzeylerini ölçmek üzere “Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği”, çocukluk çağı travmatik yaşantılarını değerlendirmek için ise “Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği” kullanılmıştır.

Araştırma ilişkisel tarama modeli olarak tasarlanmıştır. Elde edilen veriler SPSS programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, ergenlik çağındaki çocukların kişisel ve demografik değişkenleri arasında yer alan cinsiyet değişkeni, sınıf düzeyi değişkenlerinin çocukluk çağı travmatik yaşantılar ölçeği puanları ile anlamlı ilişkisi olduğu görülmüştür.

Name and Surname : Ece KAYHAN
Advisor : Assist. Prof. Dr. Hakan KARAŞ
Type and Date : Master of Science, 2017
Field : Clinical Psychology
Keywords : Traumatic Childhood Experiences, Sense of Self, Academic Success

ABSTRACT

THE ASSOCIATION OF TRAUMATIC CHILDHOOD EXPERIENCES AND SENSE OF SELF WITH ACADEMIC SUCCESS IN ADOLESCENTS

The aim of this study was to investigate the association of traumatic childhood experiences and sense of self with academic success in adolescents (14-17 years of age).

The sample of the study was composed of 14 to 17 years old adolescents studying at the 9th, 10th, 11th and 12th grades of basic high schools during the academic year 2016-2017 in Alanya, Antalya.

In the study, the socio-demographic characteristics of the adolescents were collected with “Personal Information Form” developed by researchers, depression level was evaluated with “Beck Depression Inventory”, self-esteem level was assessed with “Rosenberg Self-Esteem Scale”, and traumatic experiences in childhood was evaluated with “Childhood Trauma Questionnaire”.

This study was designed as a relational screening model. Obtained data were analyzed with SPSS software program. According to the results, we found significant associations of both gender and school grade, which were among the personal and demographic variables, with childhood trauma questionnaire scores.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
ÖZ.....	i
ABSTRACT.....	ii
TABLolar LİSTESİ	v
KISALTMALAR	vi

BİRİNCİ BÖLÜM

1.GİRİŞ.....	1
1.1 Araştırmanın Amacı	1
1.2 Araştırmanın Önemi.....	1
1.3 Araştırmanın Problemi	2
1.4 Araştırmanın Alt Problemleri.....	3
1.5 Hipotezler.....	3
1.6 Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları	4
1.7 Tanımlar	4

İKİNCİ BÖLÜM

2. İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR	6
2.1. Çocukluk Çağı Travmatik Yaşantıları (Çocuk İstismarı)	6
2.1.1. Çocuk İstismarı Kavramının Tarihi Gelişimi	6
2.1.2. Çocukluk Çağı Travmatik Yaşantılarının Tanımı	7
2.1.3. Çocuk İstismarının Türleri	9
2.1.3.1. Fiziksel İstismar	9
2.1.3.3. Cinsel İstismar	13
2.1.4 İhmal.....	15
2.1.4.1 Çocuk İstismarında Risk Faktörleri	16
2.1.4.2 İstismar ve İhmalin Çocuk ve Ergen Üzerindeki Etkileri.....	16
2.1.4.3 Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ve Ruhsal Sağlık	18
2.2 Benlik Kavramı	19
2.2.1 Benliğin Önemi ve Gelişimi	22
2.2.2 Benlik Saygısı.....	25
2.2.3 Yüksek ve Düşük Benlik Saygısına Sahip Bireylerin Özellikleri	26

2.2.4 Ergenlikte Benlik Saygısı Gelişimi	28
2.2.5 Benlik Saygısı ve Çocukluk Çağı Travmatik Yaşantıları İlişkisi.....	29
2.2.6 Benlik Saygısının Gelişiminde Öğretmenlerin ve Okul Başarısının Etkisi	30
2.2.7. Benlik Saygısının Gelişiminde Çevrenin Etkisi	31
2.3 Akademik Başarı	31
2.3.1 Akademik Başarı Üzerine Etkili Faktörler	32

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM	35
3.1. Araştırmanın Modeli	35
3.2. Araştırmanın Evreni	35
3.3. Araştırmanın Örneklemi.....	35
3.4. Veri Toplama Araçları	35
3.4.1. Kişisel Bilgi Formu	36
3.4.2 Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği.....	36
3.4.3. Rosenberg Benlik Saygısı Envanteri	36
3.4.4 Beck Depresyon Ölçeği.....	38
3.5. Verilerin Analizi.....	38

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR	39
--------------------------	----

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. TARTIŞMA	51
--------------------------	----

ALTINCI BÖLÜM

6. SONUÇ VE ÖNERİLER	58
KAYNAKÇA	60
EKLER	72
EK- 1. Kişisel Bilgi Formu	72
Ek - 2. Çocukluk örselenme yaşantıları ölçeği.....	74
EK- 3. Rosenberg'in Benlik Saygısı Envanteri.....	76

TABLULAR LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 1 Cinsiyet Bakımından Çocuk Çağı Travmaları, Beck Depresyon ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği Toplam Puanlarının Karşılaştırılması	40
Tablo 2 Öğrencilerin Sınıf Düzeyleri Bakımından Çocukluk Çağı Travmaları, Beck Depresyon ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği Toplam Puanlarının Karşılaştırılması	41
Tablo 3 Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Anne Eğitim Durumları Bakımından Çocukluk Çağı Travmaları, Beck Depresyon ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği Toplam Puanlarının Karşılaştırılması.....	42
Tablo 4 Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Baba Eğitim Durumları Bakımından Çocukluk Çağı Travmaları, Beck Depresyon ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği Toplam Puanlarının Karşılaştırılması.....	43
Tablo 5 Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Aile Ortalama Aylık Gelirleri Bakımından Çocukluk Çağı Travmaları, Beck Depresyon ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği Toplam Puanlarının Karşılaştırılması.....	44
Tablo 6 Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Anne-Baba medeni Durumları Bakımından Çocukluk Çağı Travmaları, Beck Depresyon ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği Toplam Puanlarının Karşılaştırılması.....	45
Tablo 7 Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Psikiyatrik Tedavi Alma Durumları Bakımından Çocukluk Çağı Travmaları, Beck Depresyon ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği Toplam Puanlarının Karşılaştırılması	46
Tablo 8 Yaş ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Genel Toplam ve Alt Boyut Toplam Puanları, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ve Beck Depresyon Ölçeği Toplam Puanı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	47
Tablo 9 Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Genel Toplam Puanı ve Alt Boyut Toplam Puanları ile Rosenberg Benlik Saygısı ve Beck Depresyon Ölçeği Toplam Puan Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	48
Tablo 10	49
Tablo 11 Ergenlerin Sosyo-Demografik Özelliklerine Ait Tanımlayıcı İstatistikler	50

KISALTMALAR

- ÇÖYÖ** : Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği
RBSE : Rosenberg'in Benlik Saygısı Envanteri

BİRİNCİ BÖLÜM

1.GİRİŞ

1.1 Araştırmanın Amacı

Araştırma, 14-17 yaş arası ergenlerde çocukluk çağı travmatik yaşantıları ve benlik saygısının akademik başarı düzeyi ilişkilerinin incelenmesi amacı ile gerçekleştirilmiştir. Ergenlerin çocukluk çağı travma yaşantılarının benlik saygısı ve akademik başarı düzeyleri arasında ilişki olduğu ve birinin diğeri üzerinde rol oynadığı düşünülebilir. Çalışmada, ayrıca öğrencilerin çocukluk çağı travma yaşantılarının algılanan benlik saygısına ve bazı demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amaçlanmıştır.

Yapılan araştırmalar; ergenin algıladığı benlik saygısını ve buna bağlı olarak akademik başarısını etkileyen birçok faktörün olduğunu ortaya koymuştur. Bu etmenlerden öncelikli önemli olan ergenin geçmiş yaşantısında fiziksel, duygusal ve cinsel istismara maruz bırakılmasının yanı sıra aile içindeki huzursuzluk ve düzensiz yaşam, çevrenin ve ebeveynin çocuğa olumlu model olmaması, anne baba tutumunun sağlıklı olması, ergenin belirlemiş olduğu ideal yaşam kriterlerinin gerçekleşmemesinin doğurduğu sonuç, tükenmişlik ve isteksizlik olarak ifade edilebilir.

1.2 Araştırmanın Önemi

İstismar geniş bir konu olup, bireylerin yaşamlarını önemli ölçüde etkilemektedir. Ergenlerin yaşamış olduğu problemler sadece buldukları zaman diliminde ortaya çıkan sorunlardan oluşmamaktadır. Küçük yaşlardan gelen, çocukluk dönemine kadar uzanan olumsuz yaşantıların kendilerinde oluşturduğu sağlıklı davranışlar ve geliştirdikleri olumsuz kişilik özellikleri ile ilgili sorunlar da olabilir. Çocukluk dönemi travmatik yaşantıların çocuğun ruhsal dünyasındaki yıkıcılığı çocuğun yaşamının devamında, yoğun ya da hafif düzeyde etkisini

sürdürmektedir. Mesleki yaşamları için de önemli tercihlerin yapıldığı bu dönemi daha iyi anlamak gerekmektedir.

Son yıllarda psikoloji, sosyoloji, psikiyatri ve tıbbi disiplinler dâhil olmak üzere birçok disiplinin çocukluk dönemi örselenme yaşantılarına odaklandığı görülmektedir. Her ne kadar farklı bir disiplinler bu konuyu kendi disiplinler anlayışından yola çıkarak değerlendiriyor da olsa, konu her zaman istismarın sonuçlarının son derece yıkıcı olması noktasına gelmektedir (Brown ve Anderson, 1991).

Her yaşam döneminde kişilerin sağlıklı kalabilmesinin öncelikli koşulu çocukluk dönemlerinin sağlıklı geçirilmiş olması ile ilişkili düşünülmektedir. Geçmiş yıllarında istismara maruz bırakılan çocukların, ergenlikte kişilik ve sosyal açıdan gelişimlerinin olumsuz şekilde etkilenebileceği, ve birtakım sağlıksız kişilik durumunun ortaya çıkabileceği araştırmacılar tarafından öngörülmüştür. Küçük yaşlarda yaşanan cinsel, fiziksel, duygusal istismar ve ihmalin kişiler arası ilişkilerde yaşanan problemler, geniş bir ölçekte yer alan ruh sağlığı bozuklukları, hafıza problemleri, bilişsel çarpıtmalar, şiddete yatkınlık, travma sonrası stres bozukluğu ve cinsel gelişim bozuklukları gibi pek çok olumsuz değişken ile ilişkili olduğu araştırma sonuçlarıyla ortaya konmaktadır. Çocukluk döneminde istismarlardan kaynaklı travma yaşantısı geçiren kişilerin, travma yaşantısı geçirmeyenlere göre ileri ki dönemlerde benlik saygılarının ve akademik başarılarının düşük, sosyal becerilerinin yetersiz, anksiyetelerinin, depresyon ve intihar düzeylerinin yüksek olduğu gözlenmektedir.

1.3 Araştırmanın Problemi

Travmatik yaşantıların, ergenlerin dürtülerini, algılarını, benlik saygılarını etkileyen bir neden olabileceği düşünülebilir. Çocuklar için güven duyduğu, sevdiği, değer atfettiği, hayatını birlikte geçirmek için bağlı olduğu kişiler tarafından istismara uğramak hayal kırıklığı, çaresizlik, korku, utanç gibi duygular yaratırken güçsüz olduğuna inanarak olumsuz bir benlik saygısına sahip olmasına da neden olabilir. Çocukluk yaşanan travmanın ergenin benlik saygısını olumsuz etkileyeceği gibi, akademik başarılarını da olumsuz etkileyebileceği düşünülebilir.

Tüm bu bilgiler doğrultusunda “ergenlerde çocukluk çağı travmatik yaşantılarının, algılanan benlik saygısı ile akademik başarı arasında bir ilişki olup olmadığı incelenecektir.

1.4 Araştırmanın Alt Problemleri

1. Ergenlerin cinsiyetlerine göre çocukluk döneminde algılanan fiziksel, duygusal ve cinsel istismar (örselenmiş çocukluk) yaşantıları farklılaşmakta mıdır?
2. Ergenlerin sosyoekonomik düzeylerine göre çocukluk döneminde algılanan fiziksel, duygusal ve cinsel istismar (travmatik çocukluk) yaşantıları farklılaşmakta mıdır?
3. Ergenlerin sosyoekonomik düzeylerine göre benlik saygıları farklılaşmakta mıdır?
4. Ergenlerde çocukluk çağı travmaları (duygusal, fiziksel, cinsel) ile algılanan benlik saygısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır ?
5. Ergenlerin benlik saygıları ile akademik başarı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
6. Ergenlerin çocukluk çağı travmatik yaşantıları ile akademik başarı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.5 Hipotezler

1. Ergenlerin cinsiyetlerine göre çocukluk döneminde algılanan fiziksel, duygusal ve cinsel istismar (örselenmiş çocukluk) yaşantıları farklılık göstermektedir.
2. Ergenlerin sosyoekonomik düzeylerine göre çocukluk döneminde algılanan fiziksel, duygusal ve cinsel istismar (örselenmiş çocukluk) yaşantıları farklılık göstermektedir.
3. Ergenlerin sosyoekonomik düzeylerine göre benlik saygıları farklılık göstermektedir.

4. Ergenlerde çocukluk çağı travmatik yaşantıları (duygusal, fiziksel, cinsel) ile algılanan benlik saygısı arasında istatistiksel olarak negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır.

5. Ergenlerde benlik saygısı ile akademik başarı düzeyi arasında istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır.

6. Ergenlerde çocukluk çağı örselenme yaşantıları (duygusal, fiziksel, cinsel) ile algılanan akademik başarı arasında istatistiksel olarak negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır.

1.6 Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

1. Araştırma Alanya ilçesindeki okullar ile sınırlandırılmıştır.
2. Araştırma 2016-2017 eğitim öğretim yılında toplanan veriler ile sınırlandırılmıştır.
3. Katılımcılar ‘Sosyo-demografik bilgi formu’, ‘Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği’, ‘Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği’, ‘Beck Depresyon Ölçeği’ formlarına verdikleri cevapların gerçeği yansıttığı varsayılmıştır.

1.7 Tanımlar

Çocuk çağı travmatik yaşantıları: Bir kişi veya toplum tarafından bilerek veya bilmeyerek yapılan ya da yaptırılan, çocuğun ruhsal sağlığını, fiziksel, psikolojik ve sosyal bütünlüğünü bozan ve sekteye uğratan tüm davranışlar, çocuğa yapılmış kötü muameledir.

Benlik Saygısı: Harter(1990a) benlik saygısını “bir birey olarak kişi kendisini ne derece değerli hissetmekte, kabul etmekte ve ne derece saygı göstermekte” sorusu ile açıklamaya çalışmıştır. Harter(1990a, 1990b) benlik saygısına yönelik iki farklı kuramsal görüş savunmaktadır. Bunlardan ilki, William Cames’in görüşüdür; burada benlik saygısı kişinin belli bir alanda algıladığı başarısının oranı olarak görülmektedir, yani birey burada başarıya odaklanmıştır. Diğer kuramsal görüş ise; Cooley’in olup, bu görüşe göre benlik saygısı kişinin kendi için mühim olan kişilerin kendini nasıl bulduğuna ilişkin düşüncesidir.

Akademik Başarı: Öğrencilerin bazı bilgi ve yetenekler kazanmayı gerektirdiği konularda istenilen seviyede yetenek göstermesi ya da kendisine bazı ölçme araçları uygulanan öğrencinin olumlu tepkileriyle meydana gelen bir sonuçtur (Arıcı, 2007).

İKİNCİ BÖLÜM

2. İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

2.1. Çocukluk Çağı Travmatik Yaşantıları (Çocuk İstismarı)

2.1.1. Çocuk İstismarı Kavramının Tarihi Gelişimi

Yazılı tarihin ilk başladığı günden beri bazı kaynaklarda çocuk istismarı veya çocukluk travmaları konusuna rastlanılmıştır (Kara ve diğerleri, 2004: 140). Farklı dönemlerde ve değişik kültürlerde çocukların birer nesne muamelesi yapıp değersiz şekilde kullanıldıkları görülmektedir. M.S. 2. yüzyılda Efeste yaşayan bir doktor olan Soranus, jinekoloji adlı kitabında, özürlü, eksik uzuvlu ya da erken doğan bebeklerin öldürülmesi gerektiğini bile önermiştir (Gökler, 2006: 49). İngiltere’ de ise Elizabeth dönemlerinde “Fakirler Kanunu” ile çocuklar ebeveynlerinden zorla alıkonup satılırdı. Amerika Birleşik Devletlerinde 1628’ de Massachusetts kolonisi, İnatçı Çocuk Yasasına göre uyumsuz, aksi davranan ve zıtlaşan bir çocuğun öldürülmesi gerektiği inancındaydılar. Çin’ de ise kız çocuklarının iş yapmaya yardım etmedikleri düşünülüp direkt öldürülürdü (Polat, 2007a: 333).

1860 yılında Adli Tıp profesörü Ambroise Tardieu kırbaçlanarak ve yakılarak öldürüldüğü kanaat getirilen 32 tane çocuğun otopsi bulgularının olduğu bir yayın yapmıştır. Bu konudaki ilk bilimsel makaleyi ise pediatrik radyolog John Caffey 1946 yılında yazmıştır.

Günümüze geldikçe böyle olumsuz vakalara karşın önlemler alınmaya başlanmıştır. Cenevre Çocuk Hakları Beyannamesi, ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü), UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Vakfı) ve UNICEF (Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu) çocuk istismarı konusunda önemli birçok adım atmışlardır. En önemli gelişme şüphesiz 1989 yılında Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen Çocuk Hakları Sözleşmesi’dir. Sözleşmenin 19. maddesi bireyin, bakımıyla yükümlü kişiler tarafından gelecek her türlü kötü davranışa veya ihmale karşı korunmasının sözleşmeyi imzalayan devletlerin yükümlülüğünde olması şartını getirmiştir. Ülkemizde ise çocuk istismarı ile ilgili duyarlılık 1970 yıllarında başlamıştır. 1991 tarihinde tıp doktoru, pedagog, psikolog, hukukçu ve bazı

gönüllüler tarafından oluşturulan, konuyla ilgili ilk dernek olan Çocuğu İstismardan Koruma ve Rehabilitasyon Derneği ile Çocuk İstismarı ve İhmalini Önleme Derneği'nin yaptığı çalışmalar önemle değerlendirilmelidir (Kara ve diğerleri, 2004: 140).

2.1.2. Çocukluk Çağı Travmatik Yaşantılarının Tanımı

Terminolojik olarak bu konuyla ilgili, psikologlar örselenme, doktorlar dövülmüş çocuk sendromu ve istismar, hukukçular ise fena muamele kelimesini kullanmaktadırlar (Polat, 2007a: 26). Değişik bölümler bu kavramları farklı biçimlerde göz önünde tutmaktadır. Sosyal alanda çalışan kişiler çocuğun bakımıyla yükümlü tutulan kişilerin tutumları ve bu tutumların istismar olgusunu ne ölçüde etkilediği üzerinde dururken sağlık alanında çalışan kişiler istismar ve ihmal kavramlarını yaralanma ve vücudun bazı kısımlarında ortaya çıkan bozulmalar olarak ele alırlar. Hukukçular için ise istismar olgusunda suç ve masumiyet kanıtları ön plandadır (Polat, 2007a: 36).

“Çocuk istismarı ve ihmalı”, “çocuğa yönelik yapılan kötü muamele”, “çocukluk çağı travmatik yaşantıları” kavramları literatürde kimi zaman birbirleri yerine de kullanılabilen anlamlardır. Bu kavramlar zaman zaman farklılık gösterse de, anlatılmak istenilen düşünce temelde aynıdır: çocuğun ruhsal sağlığı ve bedensel yapısı bakımından gelişimine etki edecek gereksinimlerinin karşılanmaması veya çocuğun ruhsal ve bedensel bütünlüğünü riske atacak davranışlarda bulunmaktır.

Ergenlerde çocukluk çağı travmatik yaşantıları, çocuğa bakmakla yükümlü olan ebeveynler ya da dışarıdaki kişiler tarafından çocuğun, fiziksel, psikolojik durumuna zarar getirecek, sosyal yaşantısını engelleyecek şekilde çocuğa uygulanan bütün duygusal, fiziksel ve cinsel davranış, ihmal ve ticari hedefle sömürüyü kapsamaktadır (Şahin,2008).

Çocuk istismarı değişik kültürlerde farklı şekillerde algılanmakta olup, algılandığı şekliyle tanımlanır (Topbaş, 2004: 76). Bir çocuğa karşı yapılan hangi davranışların çocuk istismarı ve ihmal olarak düşünüleceğini, toplumun değerleri, inançları, kabul gördükleri toplumsal normlar, çocuk gelişimi ile ilgili bilgileri ve

aile içi ilişkiler belirlemektedir. Bu sebeple çocuk istismarı ve ihmalinin tanımını evrensel bir şekilde sunmak olanaksızdır (Gökler, 2006: 48).

Helfner ve Kempe (1972), anne- baba veya çocuktan sorumlu ebeveynlerin giriştiği ya da yerine getirmekten kaçındığı eylemler sonucunda çocukların kaza dışı hasar görmesini çocuk istismarı ve ihmali olarak tanımlamışlardır.

Garborina (1980) ise, çocuk istismarını çocuğa yönelik kötü muamelenin büyük bir kısmını kapsamakta olduğunu söylemiş, fiziksel, ruhsal ve cinsel anlamda çocuğun kötü davranışlara maruz kalmasını içermektedir (Aktaran: Ünal, 2008: 10). Çocuk istismarı kapsamına; istemli şekilde fiziksel olarak zarar verme, çocuğun sağlıksız şekilde beslenmesine neden olma, istismarcının kendi çıkarları için kullanması, çocuğun fiziksel ve zihinsel gelişimini kısıtlayıcı faaliyetlerde bulunması girmektedir (Aral ve Gürsoy, 2001).

Parke ve Colimer, ek olarak çocuk istismarı tanımına kültür kavramını da dahil ederek; anne babaların ve çocuğa bakmakla sorumlu bireylerin giriştiği, çocuk yetiştirme ile ilgili kültürel standartlara uyum sağlamayan eylem ve eylemsizlikler sonucunda çocuğun kaza dışı hasara uğraması şeklinde tanımlamışlardır (Erdoğan, 2007: 1). Bu eylem ya da eylemsizliklerin sonucu olarak çocuğun fiziksel, ruhsal, cinsel ya da sosyal anlamda zarar görmesi, sağlık ve güvenliğinin tehlikeye girmesi söz konusudur (Taner ve Gökler, 2004: 82).

Amerika Birleşik Devletlerindeki Travma Yaşayan ve İhmal Edilen Çocuklar Merkezi çocuğun travmaya maruz kalmasını; çocuğa karşı fiziksel, duygusal ve cinsel zararlarla sonuçlanan ve tekrarlanan kötü davranışlar ya da çocuğun ebeveynler ve diğer yetişkin bireyler tarafından ihmali olarak tanımlamaktadır (Bilir ve diğerleri, 1991: 45).

Tanımlamalardaki değişiklikler ve kavram kargaşasını ortadan kaldırmak amacıyla Dünya Sağlık Örgütü 1985 senesinde ortak bir tanım yapmıştır. Bu tanıma göre; çocuğun sağlığını, fiziksel gelişimini, psikolojik ve sosyal gelişimini olumsuz anlamda etkileyen bir birey, bulunduğu toplum veya ülke tarafından isteyerek ya da istemeyerek yapılan tüm davranışlar çocuğa yönelik istismar olarak kabul görür.

Buradaki davranışın muhakkak çocuk tarafından idrak edilmesi ve bir yetişkin tarafından bilinçli şekilde yapılmış olması zorunlu değildir (Polat, 2007).

Çocuk istismarı maalesef hemen her toplumda yaygın olarak görülebilen ve kötü sonuçlar doğurabilen önemli bir husustur. Çocuğun travmaya maruz kalmış olmasının görülüş sıklığına yönelik kesin bir bulgu olmamasıyla birlikte Amerika’ da her 1000 çocuktan 10’unun travma yaşamış olduğu veya istismar edildiği tahmin edilmektedir. İngiltere’de haftada dört çocuk istismar ve ihmal nedeniyle ölürken, dört yaş altındaki her 1000 çocuktan birisi de fiziksel istismara uğramaktadır. 0-4 yaş arasındaki çocukların istismara maruz kalma sıklığı, 5-14 yaşa göre 2 kat fazladır. Ülkemizde ise Başbakanlık Aile Araştırma Kurumunun yaptığı bir çalışmada çocukların %46’sının ihmal ve istismara, Türkiye genelinde yapılan bir çalışmaya göre de çocukların %45’inin ihmal ve istismara uğradığı belirtilmiştir (Bilir ve diğerleri, 1991: 46; Güler ve diğerleri, 2002: 129; Turhan ve diğerleri, 2006).

2.1.3. Çocuk İstismarının Türleri

Çocuk istismarı ve çeşitlerini net şekilde birbirinden ayırmak olabildiğince güçtür. Bir çocuk defalarca kez birden fazla istismar türüne aynı anda maruz bırakılırken, aile içinde çeşitli kötü muamele türlerinin de bir arada uygulandığı görülmektedir. Genel anlamda çocukların sarsılma biçimlerine göre çocuk istismarını 4 temel gruba ayırmak mümkündür (Gökler, 2006: 52).

2.1.3.1. Fiziksel İstismar

Fiziksel olarak örselenme; çocukların kendilerine bakmakla sorumlu olan kişiler tarafından fiziksel açıdan zarar verilmesi diğer bir ifade ile bedensel bütünlüğünün bozulmasıdır (Polat, 2001: 86). Aynı zamanda zararlar sonucu oluşan bedensel zedelenme, istismarın zamanı ve maruz kalan çocuğun yaşı, fiziksel istismarın yol açacağı zararları da belirlemektedir. Fiziksel istismar bir birey tarafından acımasızca gerçekleştirilen sürekli ve istemli bir davranış biçimidir (Kulaksızoğlu, 2000: 191).

UNICEF’e göre fiziksel istismar, kaza sonucu olmayan, çocuğu acı veren gelişme ve işlevselliğinde defalarca zarara yol açabilecek her türlü şiddet eylemidir.

Bu kavrama göre tokatlama, ısırma, itme, yumruklama, boğazını sıkma, kemik kırma, sokağa atma, saçını çekme yani çocuğun vücudunda çeşitli etkiler yaratan durumlar fiziksel istismar olarak kabul edilmiştir (Akyüz, 1999).

Fiziksel istismar çocuğun kaza dışı nedenlerle, yani istenilerek yaralanma durumlarını kapsar. Çoğu zaman kaza dışı travmalar, ebeveynlerin çocuğu cezalandırmak istediği için ortaya çıkar ve en çokta dövme şeklinde görülür. Ayrıca yanıklar, vücutta kesikler, zehirlenmeler ve boğulmalar şeklinde de görülebilir.

- **Dövme:**Çocuklara tokatla, yumrukla ya da bir alet kullanılarak baskı veya şiddet uygulama biçimidir. Çocuğun bedeninde hasarlar genellikle baş, sırt, omuz ve kalçalardadır. Hatta bazen bu bölgelerde kırıklar bile oluşabilmektedir.

- **Yanıklar:** Çocuk istismar çeşidinin %10'unu kapsar, çoğunlukla kaynar su dökülmesi ve sıcak nesnelere dokundurularak çocuğa zarar verme biçiminde görülür.

- **Sallanmış Bebek Sendromu:** Genellikle iki yaşın altında karşılaşılan bu sendrom yaşça en minik çocuklara uygulanan istismarının ağır bir biçimidir. Daha yaşını doldurmamış bebeklerin öfkeli ebeveynler tarafından şiddetli biçimde kafalarını öne ve arkaya doğru sallamaları veya bebekleri sarsılmaları olarak tanımlanabilir. Küçük çocuklarda kafa yapısının içinde beynin hareketinin daha kolay olmasından kaynaklı en büyük hasar beyinde oluşmaktadır, buna bağlı olarak beyin kanamaları ve komalar görülebilmektedir.

- **Zehirlenme:** Zehirlenme diğer istismarlara nazaran daha az ortaya çıkmaktadır. Özellikle çocuğa bilerek zehirleyici ilaç verilmesi şeklinde görülebilir. Küçük bir çocuğun aşırı dozda ilaç alımına bağlı olarak zehirlenmesi istismar açısından doktorlarda mutlaka şüphe uyandırmalıdır.

- **Munchausen by Proxy Sendromu (Polle Sendromu):** 1977 yılında tanımlanan bu sendrom özel bir çocuk istismarı şekli olarak kabul edilir (Hancı, 2002). Bu sendrom, anne veya babanın hiçbir hastalığı bulunmayan çocuklarını sanki hastaymış gibi doktor muayenehanesine ya da acil servislere götürerek bu eylem sonucunda kendilerini psikolojik olarak rahatlatmalarıdır (Polat, 2007: 275). Çocuğun vücudunda basitçe açıklanamayacak değişik bulguların olması ve bu

bulguların sadece anne-babanın yanında olması polle sendromundan şüphelenme için bir neden olabilir (Kara ve diğeri, 2004: 141-142). Çoğunlukla doğumdan sonraki ilk 8 yılda ve en çokta 4 yaş altında görülür (Razi ve diğeri, 2004: 164). Bu sendrom DSM 5te ise bakım verenin yapay bozukluğu olarak tanımlanmıştır (DSM 5).

Araştırmalara göre fiziksel istismarın yüksek oranda bebeklerde ve küçük yaş guruplarında görülmesinin sebebi bu çocukların kendilerini koruyamaması ve ifade edememelerinden kaynaklanmaktadır (Bilir ve diğeri, 1991: 46). Fiziksel istismara maruz kalan çocukların büyük çoğunluğunun 3 yaşının altında olduğu, yaş büyüdükçe bu oranın azaldığı ama 12-16 yaş aralığında ise tekrar arttığı bilinmektedir (Bilir ve diğeri, 1991: 46, Ünal, 2008: 12).

2.1.3.2. Duygusal İstismar

Diğeri adı psikolojik istismar olarak tanımlanan duygusal istismar, bireylerin, kendilerini etkileyen tutum ve davranışlara maruz kalarak veya ihtiyaç duydukları değer ve sevgiden mahrum bırakılarak psikolojik olarak zarara uğratılmaları durumudur (Polat, 2007b).

Duygusal istismar, çocuk ve gençlerin psikolojik olarak kötü muameleye maruz bırakılması, ilgilenilmesi gerektiği halde ihmal edilen toplumsal standartlara göre psikolojik açıdan zarar verdiği kanıtlanmış davranışlardır. Bu eylemleri çocuk ve gencin üzerinde hakimiyet kurmaya çalışan güç sahibi olan kişiler gerçekleştirmektedir (Polat, 2001: 95).

Çocuğa bağırarak, rencide etmek, insanlar arasında küçük düşürücü cümleler söylemek, dalga geçmek, lakap takmak, diğeri yaşlılarıyla arasında kıyaslama yapmak veya çocuktan gelişime uymayan beklentilerde bulunmak birer duygusal istismar örneğidir (Turhan ve diğeri, 2006: 154).

Taner ve Gökler'e (2004) göre, duygusal istismar ve ihmal toplumumuzda oldukça sık görülürken, fark edilmesi, anlaşılması ve kanıtlanması olabildiğince güçtür. Fiziksel ve cinsel istismar çeşitlerinin hemen hemen hepsinde duygusal istismar ve ihmal de birlikte görülmektedir. Fiziksel istismar ve ihmal olgularının

yüzde doksanın da duygusal istismar ve ihmal olduğu kanıtlanmıştır. Fiziksel ve cinsel istismarın gerçekleşmediği durumlarda da duygusal istismar ve ihmal gerçekleşebilir. Ancak duygusal istismar, fiziksel ve cinsel istismara nazaran daha az hasar bıraktığı düşünüldüğü için uzun süre konuyla ilgili çalışmalar da yol alınamamıştır. Duygusal anlamda zarara neden olan anne baba davranışları aşağıdaki gibidir

1) Reddetme: Ebeveynlerin çocuğun gerekli ihtiyaçlarına cevap vermemesi gibi durumları içerir.

2) Tek Başına Bırakma: Bakım verenin çocuğu kendilerinden veya sosyal yaşamdan uzak tutması, çocuğun sosyal ortamlara girmesini destekleyecek imkanlardan alıkoyması veya bilinçli olarak engellemesi ve çocuğun tek başına olduğuna inandırılması şeklindedir.

3) Aşağılama, Hor Görme: Aşağılamak veya küçümsemek, çocuğa küçük düşmesini sağlayacak ya da gururunu kırarak biçimde davranışlarda bulunulması, takma lakaplarla hitap etme veya rencide edici tabirlerin kullanıldığı davranış biçimidir.

4) Korkutma, Tehdit etme: Kişinin sözel veya fiziksel saldırılarla çocuk için tehlikeli durumlar yaratması.

5) Suça Yönelme, Kışkırtma: Çocuğun suçlarda araç olarak kullanılması, olumsuz davranışlara itme, özendirme, doğru yanlış kavramının anlatılmaması.

6) Duygusal Tepki Vermeyi Reddetme: Sevgi ve ilgiden yoksun bırakma, aile içi tartışmalarda taraf tutmaya zorlama, duygusal ihtiyaçlarda ya da optimal yaşam şartları için yeteri ilgi göstermeme, yardıma gereksinimi olduğunda yanında olmama gibi davranışları kapsar.

7) Kendi Çıkarları Doğrultusunda Kullanma: Ebeveynin kendi menfaatleri doğrultusunda çocuğu kullanması durumudur. Dilencilik yaptırma, fuhuşa zorlama, hırsızlık yapmaya teşvik etme, çocuğu okuldan alıkoyarak sokaklarda çalıştırılması,

başkalarının da sorumluluğunun yüklenmesi gibi davranışlar kendi çıkarı için kullanılan davranışlardır.

8) Zamanından Önce Yetişkin Rolü Verme: Çocuktan, onun üstesinden gelemeyeceği beklentilerde bulunulması, beceremeyeceği faaliyetleri yapabilmesi için baskı da bulunma, yaşından ve gelişiminden büyük sorumlulukların verilmesidir (Polat, 2001).

Duygusal istismar sınırsız biçimde her yaş düzeyinde görülmektedir (Bilir ve diğerleri, 1991: 46). Ülkemizde ki yapılan araştırmalarda duygusal istismarın %78 gibi çok yüksek bir oranla, diğer istismar çeşitlerine kıyasla ilk sırada yer aldığı bulunmuştur (Turhan ve diğerleri, 2006: 154).

2.1.3.3. Cinsel İstismar

Cinsel istismar, çocuklukta olduğu zaman yetişkinliğe kadar etkisi sürebilen, fizyolojik ve psikolojik hasarlar bırakırken bazı durumlarda çocuğun hastalanmasına hatta ölümüne bile sebep olabilen bir istismar türüdür (Keskin ve Çam, 2005: 118).

Küçük yaşlarda cinsel istismara maruz kalan çocuklar çoğu zaman bu durumdan kimseye bahsetmezler. Suçlanma, utanma, ceza almaktan korkma ve yalnız bırakılma endişesiyle bu şiddeti saklarlar. Ancak çocuk bu durumu ne kadar örtbas etmek istese de cinsel istismar sırasında fiziksel olarak hasar görmüşse bu durum saklı kalmaz (Friedrich ve diğerleri, 2001: 38).

A. Temas İçermeyen Cinsel İstismar:

- **Cinsel içerikli konuşma:** İstismarı gerçekleştiren kişinin, çocuğun cinsel özelliklerine yönelik ya da gerçekleştirmeyi umduğu cinsel faaliyetlerden haz alarak bahsettiği konuşma çeşididir.
- **Teşhircilik:** İstismarcının kurbana cinsel bölgelerini gösterdiği veya çocuğa temasta bulunmadan önünde mastürbasyon yaptığı istismar çeşididir.

- **Röntgencilik:** Çocuğun çıplakken ya da istismarcıya cinsel olarak haz veren durumlardayken gözlenmesidir. Röntgencilik veya diğer adıyla vöyerizme cinsel uyarıcılıktan çok farklı durumlarda girebilir.

B. Cinsel Dokunma: Çocuk giyinirken veya soyunurken vücudundaki genital bölgelere dokunma şeklinde tanımlanır. İstismarcı çocuğu okşayabilir, çocuğun kendisine dokunmasını isteyebilir ya da bu durumların karşılıklı olmasında ısrarcı davranabilir.

C. Tam Cinsel Birleşme, Irza Geçme: Genital, anal, objelerle veya parmakla ilişki şeklinde görülmektedir.

D. Cinsel Sömürü: Sömürüyü yapan kişi çocukla direkt cinsel temasta bulunmasa bile çocuk üzerinden cinsel kullanım yoluyla para kazanması olarak tanımlanır. İstismarı gerçekleştiren kişi kendi cinsel hazzından ziyade maddi kazanç için bu tür faaliyete girişir. Başlıca üç tipi vardır:

- **Çocuk Pornografisi:** Suç mağduru kız ya da erkek çocuklar olabileceği gibi çocuğun gerçek veya kurgulanmış cinsel eylemler içinde gösterilmesi veya bedeninin belli bölgelerinin cinsel amaçla görüntülenip gösterilmesidir. Cinsel doyum diğer cinsel istismar türlerinden farklı olarak çocuklarla ilgili materyalleri izlemekle sağlanır. On altı yaşının altında yaklaşık 600.000 çocuğun bu şekilde sömürüldüğü ve Amerika Birleşik Devletleri'nde toplam sektörün %7'sinin çocuk pornografisi ile ilgili olduğu bilinmektedir (Polat, 2006).

- **Çocuk seks turizmi:** Kişinin kendi ülke sınırlarının dışına çıkarak, çoğunlukla az gelişmiş bir ülkeye seyahat etmesi ve çocuklarla orada cinsel ilişki de bulunmasıdır.

- **Çocuk fuhuşu:** Hem erkek hem de kız çocukların fuhuş sektöründe yetişkinlere pazarlanmasıdır. Vakaların çoğunda istismara uğrayan bireylerin latent dönemde oldukları görülür (Polat, 2001: 219; 2006).

Bu yapılan sömürülerin haricinde çocuklar, ensest diye adlandırılan şekilde de cinsel istismara maruz kalabilmektedirler. Ensest; evlenmeleri yasaca, dini ve ahlaki açılardan yasak olan ve kan bağı olanlar arasında yaşanan cinsel ilişki olarak

tanımlanmaktadır (Ovayolu ve diğeri, 2007: 15). Batıdaki literatür araştırmalarına göre; enste uğradıklarını sđyleyenlerin %1-2' si kadınlardan oluşmaktadır (Kulaksızoğlu, 2001: 198). Trakya Üniversitesinde yapılan araştırmada ise ülkemizde ki aile içi cinsel istismar ilişkilerinin %1.4 oranında olduğunu bulunmuştur (Karakaya ve diğeri, 2005: 141).

2.1.4 İhmal

Çocuğun travmaya maruz kalmasının yanında, çocuğa herhangi bir sarsıcı ya da fiziksel izler bırakıcı davranışta bulunmadan, ancak çocuk içi gerekli yakınlığın ve bakımın sağlanmadığı durumlar vardır. İşte bu noktada "ihmal" kavramı ortaya çıkmaktadır. İhmal, çocuğa bakmakla sorumlu olan ebeveynin, çocuğun gelişimi içi gerekli ihtiyaçları farkında olarak veya olmadan, çocuğun sosyal, fiziksel, duygusal ve bilişsel açıdan hasar görmesine sebep olacak şekilde çocuğun ihtiyaçı olan gerekli bakımı yahut desteği çocuktan esirgemesi durumudur (Scannapieco ve Connell-Carrick, 2005).

İhmal tipleri aşağdaki şekilde açıklanabilir (şahin, 2002: 103):

A. Fiziksel İhmal: Çocuğun yemesi gereken yeterli besinlerle beslenmemesi, temizliğinin sağlanmaması, sürekli pis giydirilmesi, sağlıksız fiziki çevrede yaşaması, ev içi ve dışındaki kazalara karşı tedbir alınmaması, durumudur. Tüm bunlara bağlı olarak çocuklarda gelişme geriliği ortaya çıkabilmektedir.

B. Duygusal İhmal: Çocuğa şefkat ve ilgi gösterilmemesi, gerek duyduğu psikolojik destekten mahrum bırakılması, eğitim gereksinimlerinin karşılanmaması, okulda devam zorunluluğunun sağlanmaması veya şiddete tanık olmalarına izin verme gibi biçimlerde ortaya çıkabilir. Aileler çocuğun duygusal gereksinimlerini önemsemeyip ihtiyaçlarını yok sayabilirler. Çocuklar gözetimden yoksun oldukları içi yanlış kişilere, davranışlara ve ortamlara yönelebilirler.

C. Tıbbi İhmal: Doktorun sağlık tavsiyelerine uyulmaması, ciddi bir sağlık sorunuyla karşı karşıya iken acil bir yardımda bulunulmaması ya da hastalanan çocuğu sağlık kuruluşuna götürmemesi şeklinde görülebilir. Ailenin çok bilinçli olmaması, maddi sıkıntılar yaşamaları, sosyal güvencelerinin olmaması, verilen

tedavinin önemsenmeyip uygulanmaması tıbbi ihmal türünün nedenleri arasındadır. Bakım verenin sahip olduğu gelirle orantılı olarak çocuğa bir yaşam alanı sunması gerekmektedir.

Araştırmacılara göre bir yılda çocuk istismarına bağlanan ölümlerin %50' sine yol açan sebebin ihmal olduğu düşünülmektedirler. Yapılan çalışmalar Amerika' da ilgili kurumlara yansıyan çocuk vakalarının çoğunluğunun ihmalden kaynaklanmış olduğu ve sonrasında elde edilen sonuçların yaygın ve ciddi boyutlarda olduğunu göstermektedir (Polat, 2007).

2.1.4.1 Çocuk İstismarında Risk Faktörleri

Hemen her kültürden, toplumdaki, dönemden, cinsiyetten, etnik kökenden ve sosyoekonomik seviyeden bireyler kötü davranışlara maruz bırakılabilmektedir. Fakat anne babaların, içinde bulunulan toplumun, ya da çocuğa bakmakla sorumlu kişilerin bazı özellikleri de çocuğa kötü muamele riskini arttırmaktadır. Bu faktörleri, çocuk ve aile özellikleri olmak üzere 2 grupta toplanabiliriz:

Çocuğun Özellikleri:

Küçük yaşta olma, davranış sorunları, fiziksel ve zihinsel gerilikler

kendini ifade etme de güçlü çekme, hasarı ve uyumsuz özellikler

Aile Özellikleri:

Maddi gelirin yetersizliği, çocukla tek başına ilgilenme, geniş aile, kendi ailesinde kötü davranışlara maruz kalma, çocukla ilişkisinin zarar görmesi, ebeveynlik sorumluluklarını karşılayamama, çocuklarına karşı daha az sevgi besleme, çocuk eğitme konusundaki yetersizlikleri, çocuğun seviyesine uyum sağlayamama, çocuğa ve davranışlarına karşı olumsuz algı.

2.1.4.2 İstismar ve İhmalin Çocuk ve Ergen Üzerindeki Etkileri

İstismar ve ihmale maruz kalan ergenlerin gelişimleri olumsuz etkilenirken, bu olumsuz gelişim yetişkinlik döneminde de devam etmektedir.

Fiziksel olarak kötü muamele gören çocukların diğer yabancı bireylerle ilişki kurmaktan kaçındığı bilinmektedir. Hatta bir yetişkinin kendilerine temasta bulunmasından yahut yaklaşmasından ürkebilirler. Anne ve babalarından korkabilir, kimi zaman hareketsizce bir noktaya odaklanıp kalabilirler, çekinmeden yalan söyleyebilir, tedirgin edici durumlarda ise hiç tepki vermeyebilirler. Davranışlarında hep bir fazlalık görülür, aşırı saldırgan ya da aşırı kendine kapanık çocuklardır. Ailesinde ya da çevresinde ilgi odağı olabilmek için, doğrusunu bildikleri halde kolayca yanlış hareketler sergileyebilirler. Çevresindekilerle genel bir sohbet kurar, detaya inmekten kaçınır, ev ortamından uzakta yalnız kalmayı tercih ederler (Bilir ve diğerleri, 1991: 47).

Duygusal olarak yıpranmış kişiler kendilerine karşı olumsuz bir benlik geliştirmekte, çok sevdiği birisine karşı bağımlı olabilmekte, içe kapanmakta huzursuz ve kaygılı olmakta, ebeveynleriyle arasına mesafe koymakta, saldırgan biçimde tepkiler vermekte ve kendilerini değersiz bulabilmektedir (Kulaksızoğlu, 2001: 197).

Küçük yaşlarda cinsel istismar yaşayan ergenlerde ise uyum sıkıntısı, bulunduğu ortamdan kaçma isteği, cinsel fonksiyon bozuklukları, kişilerarası ilişkilerde problemler, benlik saygılarının azalması, ölüm düşünceleri, alkol ve ilaç kötüye kullanımı gibi sağlıksız durumlarla karşılaşıldığı görülmüştür (Polat, 2005: 16).

En küçük yaşlardan beri ihmal edilen çocukların gelişimleri duraklamakta ve sonrasında ihmal ortadan kalktığına bile çoğu kez kalıcı zararlar olabilmektedir. İhmal edilen çocuklar bebeklik dönemlerinde donuk, hareketsiz, çevreye karşı duyarsız oldukları ve sıkça parmak emme davranışında buldukları görülmektedir. İhmal edilen okul çağındaki çocuklarda edilmeyenlere göre gelişme gerilikleri, zihinsel yeteneklerinde yavaşlama, derslerinde başarısızlığın arttığı bildirilmiştir. Sınıfta uyuyakaldıkları, okula devamlarının düzensiz olduğu ortaya konmuştur. Ayrıca evlerine ve kardeşlerine karşı maddi sorumluluğu olan çocuklar, sosyallikten çevreden kendilerini çektikleri, başarıyı düşünmeyen, neşesini kaybetmiş bireyler haline geldikleri, hareketlerinin azalma görüldüğü, sosyal ilişkilerde başarılı olamadıkları ve kendilerine güvenlerinin düşük olduğu bilinmektedir. Bunun dışında

çevreye zarar verme, hırsızlık yapma, çetelere katılma oranlarının yüksek çıktığı görülmüştür. İhmal yaşamış bireyler, ihmal edici anne babalar olabilmekte ve bu durumda bir kısır döngü devam edebilmektedir. (Bilir ve diğerleri, 1991: 47, Şahin, 2002: 105).

2.1.4.3 Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ve Ruhsal Sağlık

Çocukluk çağındaki olumsuz yaşantıların yaşam boyunca çeşitli psikopatolojilere yatkınlığı arttırdığını belirten çok sayıda kuramcı vardır (örneğin, Beck, Bowlby, Freud). Yapılan çalışmalar, bu kuramcılarının varsayımlarını destekler şekilde çocukluk çağı travmatik yaşantılarının geniş yelpazedeki ruhsal problemlerle ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Bazı çalışmalar bu iki değişken arasındaki ilişkiyi, çocuğun artmış stres duyarlılığının yetişkinlikte de devam etmesine ve yetişkinlikteki stresli bir yaşam olayının tetiklemeyle psikopatolojilerin ortaya çıkmasına bağlamaktadır (Brown, Harris, Hepworth ve Robinson, 1994; Gibb, Chelminski ve Zimmerman, 2007; Kessler, 1997). Çocukluktaki olumsuz yaşantıların ardından yetişkinlikte anksiyete, depresyon, öfke, utanç, bilişsel bozulmalar, konversiyon gibi birtakım ruhsal sorunlar ortaya çıkabilir. Bazen bu sorunlar, psikiyatrik bir tanı alıracak kadar şiddetlidir. Ortaya çıkabilecek psikiyatrik sorunlarla ilgili literatürde yapılmış çalışmalar, travma sonrası stres bozukluğu, fobiler, obsesif kompulsif bozukluk, panik bozukluğu ve yaygın anksiyete bozukluğu gibi anksiyete bozukluklarını; bipolar bozukluk ve majör depresyon gibi duygu durum bozukluklarını; özellikle sınır kişilik bozukluğu olmak üzere çeşitli kişilik bozukluklarını, disosiyatif bozuklukları, alkol ve madde kullanım bozukluklarını, yeme bozukluklarını, psikotik bozuklukları ve intihar girişimi ve kendine zarar verme gibi riskli davranışları içermektedir (Binbay, 2009; Braver, Bumberry, Green ve Rawson, 1992; Chapman ve ark., 2004; Çelik, 2009; Gibb ve ark., 2007; MacMillan ve ark., 2001; McLean ve Gallop, 2003; Rodrigez, Kemp ve Foy, 1998; Üçok ve Bıkmaz, 2007). Çocukluk çağı olumsuz yaşantıları olarak kayıp yaşantılarını (anne-baba kaybı, ebeveynlerin ayrılması / ayrı yaşaması), ailede ruhsal bozukluğu (depresyon, anksiyete bozukluğu, madde kullanım/bağımlılık bozukluğu) ve kişilerarası travmaları (cinsel, fiziksel istismar ve ihmal) ele alan bir çalışma, bu tür olumsuz yaşantı deneyimleyen çocukların, yetişkinliklerinde psikiyatrik bozukluk

geliştirme oranlarının yüksek olduğunu ortaya koymuştur (Kessler, Davis ve Kendler, 1997).

Yine ülkemizde psikiyatri polikliniğine başvuran kadın hastalar üzerinde yapılan bir çalışmada, çocukluk çağı kötüye kullanımı sıklığı ile intihar girişimi, kendine fiziksel zarar verme davranışı ve dissosiyatif belirtiler ilişkisi incelenmiştir. Sonuçlar, intihar girişimi olan hastalarda fiziksel ve duygusal kötüye kullanım, ihmal ve cinsel tacizin daha yüksek oranlarda; kendine fiziksel olarak zarar verenlerde ise duygusal kötüye kullanım, ihmal ve cinsel tacizin daha yüksek oranlarda görüldüğünü göstermiştir (Yanık ve Özmen, 2002). Çocukluk çağı istismar ve ihmal yaşantıları ile ilişkisi en çok araştırılmış psikiyatrik sorunlardan biri depresyondur. Türkiye’de ve dünyada yapılan çeşitli çalışmalar, çocukluk çağında kötü muamele deneyimine maruz kalan çocukların yetişkinliklerinde depresif belirtiler gösterme oranının yüksek olduğunu ortaya koymuştur (Bostancı, Albayrak, Bakoğlu ve Çoban, 2006; Braver ve ark., 1992; Chapman ve ark., 2004; Felitti ve ark. 1998)

2.2 Benlik Kavramı

Benlik kavramı, hem soyut hem gözlemsel anlamda merak edilen ve araştırılan bir kavramdır. Kişinin benliğini ve etrafını algılama şeklinin, davranma biçimini de etkilemesi, ilgi çeken bir unsur olmuştur. 'Kendilik' ve 'öz' terimlerinin yerine de kullanılan 'benlik' için kişinin kendine dair fikirleri ve kendini görme biçimi denilebilir (Baymur, 1994: 264).

Benlik, kişinin kendini aşır, başkalarının gözüyle kendini görebilmesidir. Bu durum, diğerlerini de -öteki insanların gözünden- görebilmeyi de kapsar (Cüceloğlu, 2005: 99). Bireyin kendini anlatırken ifade ediş şekli, benlik kavramı demektir (Gage ve Berliner, 1975: 32).

William James, benlik kavramıyla düzenli bir şekilde ilgilenen ilk psikologdur. The Principles of Psychology’de (1952/1891), benliğin iki boyutta değerlendirilmesi ihtiyacından bahseder: ‘bilen benlik-self as knower’ ve ‘bilinen benlik-self as known’. Ona göre bilimde kullanılması gereken bilinen benliktir. Bunun nedeni, bilen benliğin süje olması, bilinen belleğin obje olmasıdır. Benlik,

bilimin konusuysa eğer, o artık bir nesnedir denilebilir, bu yüzden benlik, ruh biliminin bilinen konusudur James için benliği tamamlayanlar, maddi benlik, sosyal benlik, manevi benlik, saf benliktir. James için benlik en kapsamlı manasıyla, bireyin kendine söyleyebileceği her şeyin bir bütün içinde toplanmasıdır (Akt: Yiğit, 2010).

Mead için “benlik kavramı”, bireyin kendine dair inancı, tavrı ve anlamlandırmaları iken “benlik bilinci” ise diğer insanların bize davranış biçimini içselleştirip kendimize onların davrandığı gibi davranmamızdır (Mead, 1934’ten aktaran Argun, 2005: 51). “Benlik algısı” ise bireyin “kimim ben” sorusuna yanıtı, bireyin kendisiyle ilgili inançlarının birleşimidir (Taylor ve diğerleri, 2006: 97).

Benlik kavramı kişisel benlik, sosyal benlik ve benlik idealleri olmak üzere üçe ayrılabilir. Kişisel benlik, bireyin kendine dair düşünceleri; toplumsal benlik bireyin, diğer insanların kendini nasıl gördüğüne dair inançları; benlik idealleri de o bireyin olmayı istediği kişidir Bunlar ele alınınca, bireyin kendini algılama şeklinin, davranma biçimini ve tutumunu etkilediği görülebilir (Strickland, 2001: 566).

Benlik kavramı, bireyin kendine dair algıları, referansları, önceden yaşadıkları, gelecekle alakalı planları, toplumsal rollerinin zihnindeki temsili ve ben kavramının oluşmasıdır. İnsanların benliğe dair şemaları, onların hissiyatını, hafızasını ve değerlendirmelerini etkiler. Her bireyin benlik kavramında, spesifik noktalar vardır (Aydın, 1996).

Sullivan için üç önemli benlik sistemi mevcuttur

- 1) İyi Ben: Annenin hoş karşıladığı durumlar, anneyle geliştirilen pozitif ilişki, çocukta da pozitif hisler geliştirir ve çocuğun kendine saygısı artar.
- 2) Kötü Ben: Annenin hoş karşılamadığı durumlar, endişe yaratır, kötü ben endişelidir ve hoş karşılanmayan durumu yaratan davranış bir daha yapılmaz. Birey kendisi için negatif hislere sahip olsa da, bu hisler kişinin anti-sosyal davranışa yönelmesini önler, bilincin gelişimine katkı da bulunur.
- 3) Ben ve Ben Olmayan: İşlevsel değildir. Bu benlikte, anne çocuğa fazlasıyla hoş görümlü davranmış ve çocukta endişeye sebep olmuştur. Birey diğer benliklerini

unuttur, yönetemez. Benliğin bu kısmı bilinçdışıında yerini alır ve bu durum kişinin kimi zaman fazlasıyla endişe duymasına sebep olur (Akt: Yiğit, 2010).

Burns kişiliğın birey üzerindeki etkileri sonucu benliğin oluştuğunu vurgular. Benliğı kişinin kendisi hakkındaki tüm inanç ve değerlerinin toplamıdır diye tanımlar ve üç ayrı benlikten söz eder. Bunlar (Ersanlı, 1990:3. Akt: Atabay, 2009: 33):

1. Bilinen Benlik: Kişinin becerileri, toplumsal pozisyonu, üstlendiğı kimlikler ile alakalı algılarıdır.

2. Sosyal Benlik: Kişinin diğeri insanların onu nasıl gördüğüne dair inançlarıdır.

3. İdeal Benlik: Kişinin, olmayı arzuladığı kişidir.

Rosenberg benlik kavramının kuramsal yapısını mevcut benlik, arzu edilen benlik ve sunulan benlik olmak üzere üç başlıkta değerlendirmektedir (Ünal, 2007: 82-87):

- a. Mevcut Benlik Kavramı:** Mevcut benlik kavramı; benliğin içeriğini oluşturan bölümler, bölümler arası ilişkiler, benliğin parçaları ve bütünü tamamlayan boyutları ve ego sınırlarının genişlemesinden oluşur. Benliğin içeriğini oluşturan bölümler bireyin sosyal kimlik elementlerini, bireyin karakteristik ve belirgin kişilik özelliklerini ve fiziksel özelliklerini kapsamaktadır. Yani somutlaştırdığımız zaman; bireyin yaşı, cinsiyeti, içinde bulunduğu politik, dini ve mesleki gruplar, bireyin duygu, düşünce, davranış ve tutumları, bedensel ve fiziksel özelliklerine dayalı vücut algısı mevcut benlik kavramını oluşturan bölümlerdir.
- b. Arzu Edilen Benlik Kavramı:** Arzu edilen benlik kavramı bireyin olmak istediğı yönünü içerir ve mevcut benlik kavramını referans alır. Birey kendisini nasıl görmeyi arzu ediyorsa bunu idealize eder ve bu yönde harekete geçer. Eğer mevcut benlik kavramını dikkate almadan bir idealize benlik oluşturursa kişiliğinde bozukluklar ortaya çıkar. Kısaca arzu edilen benlik kavramı en iyi olmayı arzulayan bireyi harekete geçiren olumlu bir motivasyon kaynağıdır.
- c. Sunulan Benlik Kavramı:** Kişisel amaçların ve hedeflerin yerine getirilmesi için bireysel bir araçtır. Bireylerin toplumsallık sürecinde sosyal onaylanma

ve sosyal onaylanmama sunulan benlik için etkin bir faktördür. Birey benlik görüntüsünü korumaya ve kabul ettirmeye ihtiyaç duyar bu sebeple benlik sunumu sosyal rollere ve normlara uymayı içerir. Sunulan benlik kavramı bireyin benlik saygısını korumaya yönelik olduğu için, bireyin kendisi hakkındaki uygun düşüncelerinin diğerlerinin aklında iz bırakacak duruma gelmesi yönünde çaba gösterir.

Olumlu benlik saygısı olan kişiler kendilerine güvenirlere ve değerli hissederler. Diğer insanlarla ilişkilerinde başarılılardır. Yeniliklere kolaylıkla adapte olabilirler. Dominant karakter nitelikleri, fark edilmelerini sağlar. Olumlu benlik saygısı olan bireyler lider pozisyonadırlar ve toplulukla uyum içindedirler. Çekingen olmayışları, yüksek düzeydeki benlik saygıları, becerilerini artırır. Kişiliği örselenmiş bireyin, kendine uygulanan baskı ile orantılı olarak; düşük benlik değeri, düşük kendine güven, düşük kendine saygı geliştirdiği araştırmalarla gösterilmiştir. Olumsuz benlik saygısı olan kişiler fiziksel kimliklerini kabul etmemeye yatkındırlar ve kendilerini dışlanmış algırlarlar, daha içine kapanıktırlar. (Baumeister ve diğerleri, 2003: 1; Gander ve Gardiner, 2001'den aktaran Argun, 2005: 68; Loos ve Alexander, 1997: 351).

Her kişinin kendine ait benlik bilinci, kendiyle alakalı fikirlerini ve algılamalarını kapsar. Fakat bu her zaman bunun doğru olduğu anlamına gelmeyebilir. Başarılıysak bile kendimizi başarısız sanabiliriz. Benlik bilinci sadece kendimizi algılama biçimimizi gösterir (Cüceloğlu, 2002).

2.2.1 Benliğin Önemi ve Gelişimi

Benlik, ruhsal açıdan kişinin etrafını algılayıp, değerlendirip buna göre bir davranışta bulunmasında en önemli husustur. Bireye ait bütün ayırıcı özelliklerini taşıyan kişiliğinin bir bölümüdür (Özoğlu, 1976: 93-94. Akt: Kulaksızoğlu, 2005: 113).

Benlik davranışlarımıza yön verirken, kendimizi algılamamızı sağlayan ve kendimize dair kararlar vermemizi sağlayan bir güçtür (Baymur, 2004: 287).

Benliğin insan ruh sağlığı açısından çeşitli işlevleri vardır. Köknele göre benliğin işlevleri şu şekilde sıralanabilir; (Köknel, 2005:118):

- İtkilerimize göre davranmamamızı sağlamak ve bu itkileri yönetebilmek,
- Etraftaki objeler ve insanlarla bağlantı kurmak,
- Hakikati anlamaya çalışmak,
- Hakikate uyum göstermek,
- Dışarıdan gelen uyaranlara, çeldiricilere sınır koymak, sıraya dizmek,
- Olayları anlamlandırmak, bekletmek, anımsamak, düşüp karşılaştırma yapmak, sonuca varmak,
- Bireyin önüne çıkan engellere karşı koyabileceği gücü kazanmak,
- Geleceğe dair amaçlar belirlemek,

Rogers'a göre yeni doğmuş bebek kendisinin ayrı bir varlık olduğunu idrak edemez. “Ben” ve “ben olmayan” farkını bilmez. Duyduklarının ya da hareketlerinin kaynağını algılayamaz. Fakat kendini algılamaya başladığı ve diğer herkes gibi ‘farklılaşma’ eğilimi başladığı zaman, kendini diğer şeylerden ayırmaya başlar böylelikle benlik oluşur (Yanbastı, 1996: 255-256).

Yeni doğan çocuğun ne kişilik yapısı ile ilgili ne de çevresindeki şeyler ile ilgili bir fikri yoktur. Dünya bebek için nereden geldiği belli olmayan uyaranlarla dolu karmaşık bir intiba bırakır. Henüz kendisini diğer şeylerden ayıramaz , sınırları yoktur ve zamanla büyüdükçe, başından geçen sayısız olaylarla, çevresinden değindiği kişilerin etkisiyle bedeninin sınırlarını öğrenmeye başlayarak kendisini çevresinde bulunanlardan ayırt etmeye, ayırtmaya başlar. “Ben” ile “benden başkası” kavramlarını öğrenir ve gelişir. Çocuk büyüyüp olgunlaştıkça çevresi ile olan etkileşimleri arttıkça diğer kişiler, cisimler, gruplar ve durumlar karşısında “ben kavramı” şekil almaya başlar ve bireysel benliği oluşur. Gelişiminin ikinci yılından başlayarak kendisinin duyuları, fikirleri, istekleri ve ilgileri olan ayrı bir varlık olduğunu fark eder, böylece psikososyal benliği büyümeye başlar. Ailesinden başlayarak diğerleriyle bağ kurar. Bağımsızlığı ve hareketliliği arttıkça başka çevrelerle ilişki kurarak çevresi ile olan ilişkilerini algılayış biçiminin bir ürünü olarak benliği oluşur (Özgüven, 2005: 36, Baymur, 2004: 286). Ancak birey kendini

tanımadan önce benlik algısı oluşmaz o yüzden bireyin benlik algısının yaşam boyu gelişebilmesi için devamlı olarak “ben kimim” sorgulaması devam eder.

Allport benlik yerine kullandığı daha çok duyguları içeren proprium kavramını gelişimsel evrelerle ifade etmiştir. Bunlar sırasıyla: (Yanbastı, 1996: 207208).

a. Bebeklik yıllarının en erken dönemlerinde birey “ben” ve “ben olmayan”ı ayırt edemez.

b. Erken çocukluk yıllarında yani çocuk üç yaşlarında iken, beden bütünlük algısı ve ötekilerden ayrı olduğu farkındalığı kazanır ve benlik devamlılığı ile saygınlığı gelişir.

c. Dört ve altı yaşları arasında bu gelişim ilerler ve çocuk benim olanlar ve bana ait olan özellikleri ayırt etmeye ve bunların bilincine varmaya başlar. İyi ben kötü ben bu noktada oluşmaya başlar.

d. Altı ile on iki yaşları arasında ise benlik gücü, farkındalığı gelişir. Çocuk becerilerini tanır, neleri yapabileceğini görür. Okul çağını kapsayan bu dönemde çocuk başarmaya yöneliktir. Entelektüel yaşamı zenginleşir, bilgileri artar. Bilmecelere, kendisini denemeye ve sınamaya meraklıdır. Ne yapabileceğini ve becerilerini tanır.

e. Ergenlik çağında ise artık yaşamına anlam verecek amaçlarını saptar, hangi konuları sevdiğini, ne olmak istediğini ve mesleğini seçer. Bu çağda artık yetişkinliğe adım atmış ve kişiliği çocuklukta gözlenmeyen yeni bir boyut kazanmıştır. Gerçekçi uzun vadeli çabalar sistemi ve örgütlenme gücü gelişmiştir. Benlik saygısını ve amaçlarını bütün yaşam boyu sürebilecek gerçekçilikte olgunlaştırması yetişkinlik döneminin görevlerindedir fakat temelleri ergenlikte atılır.

Benlik gelişimi kendine saygı duymasını, değerinin farkında olmasını farklılıkları kabullenmesini sağlar. Benlik gelişiminde sonuncu amaç kendini gerçekleştirebilen, kendine ulaşan insandır. Bu insan diğerlerini de kabullenir,

anlayış gösterir. Özgürdür, özgündür ve hayattan keyif almayı bilir. Kendiyle barış halinde olduğundan diğerleriyle de olumlu tutumlar içindedir, eşitlikçi bir tavidir (Özden, 2005: 28).

2.2.2 Benlik Saygısı

Bireyin kendi benliğine değer biçmesi sonucu oluşan benlik saygısı (Subaşı, 2007 Temel ve Aksoy, 2001), benliğe dair duygusal boyuttur. Bireyin kendisi ile ilgili tespitlere varmasından sonra benlik kavramını kabullenmesinden doğan, benliği beğenme ve değerli bulma derecesidir (Heatheron ve Wyland, 2003; Jillian, 2004). Kişi kendini sevebilir ya da sevmeyebilir. Kendini beğenme, kendini sevmeye için olağan üstü özellikler şart değildir. Benlik saygısı olan kişi kendini değerini ne düşük ne de abartılı görür. Kendini olduğu gibi algılar, bundan hoşnuttur ve kendini sevdiği için kendini pozitif değerlere de layık görür (Yörükoğlu, 1998; Adams, 1995).

Rosenberg (1989); benlik saygısını; kişinin kendisiyle uyumlu haliyle, kendi yaptığı eylemlerden memnun olma duygusuyla bir görmektedir. Rosenberg'e göre yüksek benlik saygısı olanlar, diğerlerini aşağı görmezler, kendilerinin de mükemmel olduklarını düşünmezler. Becerilerine ve başarılarını dair hislerini de belli etmemektedirler.

Coopersmith' e (1991) göre benlik saygısı, bir kişinin kendisiyle ilgili vardığı kararlar, bu kararları muhafaza etmesi, kendini değerli ve önemli bulmaya dair inancıdır. Kişinin şartsız olarak kendine saygı göstermesi, kabullenmesi, bunun ifadelerinden birisidir.

Adler (2004); aşağılık ve yetersizlik duygularının bireyde doğuştan var olduğunu, yaşamın ilk beş yılında özellikle aile bireylerinin de etkisiyle bireyin benliğinin şekillendiğini ve benlik saygısının bu şekilde oluştuğunu söylemektedir. O'na göre birey yaşamı boyunca bu eksiklik duygusunu gidermeye çalışır. Sullivan ise benlik saygısı düşük bireylerin yaşamlarının ilk evresinde başkaları tarafından aşağılandıklarını ve küçümsendiklerini söylemektedir. O'na göre çocuğun benlik saygısının geliştirilmesi büyük ölçüde ebeveyn tutumlarına bağlıdır.

Benlik saygısı, kişinin kendini olumlu bir şekilde (önemli, değerli, başarılı gibi) görebilme düzeyidir. Kişinin kendisi ile ilgili duygusal bir yargılamadır. Alanyazında, özgüven, özsaygı gibi terimlerle de anıldığı olmuştur(Duru,1995; Akt: Yavuz, 2007).

Benlik saygısı kişinin olduğu insanla olmak istediği insan arasındaki farkı nasıl anlamlandırdığıyla ilgilidir. Benlik saygısı, kişilerin kendileri hakkında birey olarak vardıkları sonuçtur. Kendi benlik kavramını memnuniyetle kabullenmesidir(Yavuzer, 2000).

2.2.3 Yüksek ve Düşük Benlik Saygısına Sahip Bireylerin Özellikleri

Yüksek benlik algısı olan birey; iyi olduğunu ve yaşam içindeki stresleri yenebilecek gücü olduğuna inanır. Önemli amaçları var bu amaçlarına ulaşma da engellerle karşılaşacağını bilmekle birlikte onları yeneceğine eminim diye düşünür. Kendisine saygı duyup ve diğer insanların da onu seveceklerine ve saygı duyacaklarına inanır. Eğer sevmez ve saygı duymazlarsa bu onların kendilerinden hoşnut olmalarını ve kendilerine saygı duymalarını etkilemeyecektir. Benlik saygısı yüksek olan insanların özellikleri aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Mutlu ve verimli hayatlar yaşamaya eğilimlidirler (Heatherton ve Wyland, 2003).
- Risk almaktan korkmaz, kolayca risk alabilirler.
- Yeteneklerinden emindirler, algı ve kanaatlerine güvenirlere, eleştirilmekten korkmazlar.
- Genellikle kendilerini mutlu hissederler (Perlman, 1996).
- Üretkendir ve hayal güçleri gelişmiştir.
- Gerektiğinde kendilerine ve diğer insanlara cevap vermekten kaçınmazlar.
- Sağlıklı ve ilerleyen bir yoldadırlar, stresle daha kolay başa çıkarlar.
- Kendilerini ve diğer insanları önemserler (Clarke, 1978).

- Özgür ve bağımsızdırlar.
- Yeniliklere açık, aktif, rahat girişimci, yaratıcı ve gelecekte beklenenleri gerçekleştirir.
- Zorluklardan yılmazlar (Sam ve diğerleri, 2010).

Olumsuz benlik saygısı ise kişinin kendi varlığı ile alakalı negatif duygu ve inançlarını tanımlar. Bu bireylerin düşünce içeriği ise; “hiç iyi değilim hayatta karşılaşabileceğim stresli durumlarla karşı karşıya kaldıklarında altından kalkamayacaklarını düşünürler. Bu stresli durumları sezinlemek onları kaygılandırır. Güçlüklerle karşılaştığımda kaçınırlar. Geleceğimden de kaygılıdırlar çünkü istediği bir şeyi gerçekleştirip gerçekleştiremeyeceğimden emin değillerdir. Kısaca, geleceğe yönelik dilek, istek ve amaçları onlar için bir hayal. Kendilerine saygı duymaz, başkalarından çekinirler. Çünkü başkaları tarafından sevilmeceğime, reddedileceğine, küçük düşürüleceğine ve davranışların onaylanmayacağına inanırlar. Kendi kendilerine yapabilecekleri inandığı şeyleri kendilerine ve başkalarına kanıtlamak için de olsa yapmak için sık sık denemeler yapar ancak yine de bu konularda bile kendilerine güvenmede güçlük çekerler, bütün çabaları gerilimle ve öfkeyle sonuçlanır. Yaşam deneyimlerinin kaygı, ümitsizlik, karışıklık ve öfke duyguları ile sınırlı” gibi temalardan oluşmaktadır. Düşük benlik saygısı olan bireylerin özelliklerini sıralamak gerekirse;

- Diğerlerine kıyasla Dünyaya daha olumsuz bir pencereden bakarlar.
- Depresyon utangaçlık yalnızlık ve yabancılaşma gibi psikolojik belirtiler gösterebilirler (Sciangua ve Morry, 2009)
- Kendini kavramada, kendi düşüncelerini açıklamakta daha zayıftırlar, dostça ilişki kuramaz çevreye zor güvenirler.
- Kendilerini daha az önemseyip, daha az değerli hissederler.
- Çoğunlukla gerçeğe uymayan amaçları yüzünden veya içe dönüklükleri sebebi ile amaçlarından vazgeçerler, karamsar bir tutum takınırlar.

- İnsanlarla iletişimlerinde fazlaca problem yaşayıp, kendilerine her şey karşıymış gibi hissederler. Eleştirileri algılama biçimleri sebebi ile olumsuz karşılıklar verirler ve kişiler arası anlaşmazlıklara daha çok odaklanırlar (Rosenberg,1965; akt: Hamarta ve Demirbaş, 2009).
- Etraftan hızlıca etkilenirler, davranışlarını, algılarını farklılaştırabilirler, hayattaki zorluklarla mücadele etmede ve duygularını yönetmede zorluklar yaşarlar.
- Yeniliklerden hoşlanmazlar, yanlış hareket etmekten aşırı korkarlar, telaşlı bir yapı sergilerler, imtihanlarda endişelidirler veya mükemmeliyetçi bir tutum takınabilirler(Çetinkaya vd., 2006).

2.2.4 Ergenlikte Benlik Saygısı Gelişimi

Benlik saygısı, ergenlik döneminde önemi artar. Ergenlik döneminde zayıf bir saygı, gelecek senelerde kişinin kendini kabullenmemesine sebep olabilir. Aynı zamanda içe dönüklük veya saldırganlık da gelişebilir. Ergenlik döneminde kazanılan kimlik duygusu, benlik saygısı ile yakından ilişkilidir. Benlik saygısı, kişinin ruhsal bakımdan etkinliğini sağlayan esas unsurlardandır (Temel ve Aksoy, 2001).

Benlik saygısı insanın yaşamı boyunca gelişim göstermekle birlikte ergenlik döneminde daha önemli hale gelmektedir. Bu dönemde oluşturulmaya çalışılan kimlik gelişimi süreciyle ergenin benliğine yönelik, tanımları ve değerlendirmeleri daha soyut ve tutarlı hale gelir. Kendisine yönelik değerlendirmeleri özellikle fiziksel görünümünden hoşnut olup olmama, akran grupları arasında kabul görme, akademik başarı gibi pek çok konu ile ilişkili durumlar benlik saygısının oluşumunu sağlamaktadır (Wichstorm, 1998).

Ergenlik döneminde, “9-11” – “17-18” yaşları arasında bedensel, duygusal, sosyal hızlı bir farklılaşma söz konusudur. Söz konusu olan bu değişimin yarattığı bunaltı kızlar ve erkekler için farklı sonuçlar doğurur. Ayrıca, benlik saygılarını da etkiler. Ergenlik çağındaki kızlarda benlik değerinde düşüş, endişenin artışı, depresyon, yeme bozuklukları gibi daha içedönük karşılıklar ortaya çıkarken;

erkeklerde saldırganlıkta ve tehlikeli hareketlerde artış gibi dışa dönük karşılıklar daha fazla görülmektedir. (Chen ve diğerleri, 1998)

Ergenlik dönemindeki, gelişimsel değişimler konusunda ailede ve okulda önceden bilgilendirilen ergenlerin bu değişimlerle daha iyi başa çıktıkları ve buluş çağında daha olumlu tutumlar geliştirdikleri görülmektedir (Sayıl ve diğerleri, 2002).

Bu bağlamda benlik saygısı yaşa bağlı dalgalanmalar göstermekte ve cinsiyete göre de değişmektedir. Buluş çağında erkeklerin benlik saygısındaki azalma kızlardaki kadar belirgin biçimde olamamaktadır. Ergenliğe erken girmek kızların benlik saygısını olumsuz yönde etkilerken erkeklerinkini ise olumlu yönde etkilemektedir. Kızlarda benlik değerinin 12-13 yaşları arasında azalma göstermesini, bu yaşlarda buluş çağının başlamasıyla; erkeklerde 14-15 yaşları arasındaki azalmayı ise, ortaokuldan liseye geçiş nedeniyle “küçük sınıf statüsü”ne düşmenin ve dolayısıyla kızların daha büyük sınıflardaki erkeklerle ilgilenen olmalarının oluşturduğu strese bağlamışlardır (Simmons ve diğerleri, 1975).

Olumlu benlik kavramının gelişmesi çocuğun hayatındaki insanların tutumuyla yakından ilgilidir ve bu tutumlar çocuğu etkiler. Bunların dışında statü, başarı, güzellik gibi kavramların etkisi de vardır. Sıcak, samimi, anlayış gösteren bir ailede yetişen çocuk olumlu bir benlik kavramı geliştirecektir. Temel ihtiyaçları karşılanmayan çocuklar ise olumsuz bir benlik geliştirirler. Benlik saygısının gelişiminde öğretmenlerin de rolü büyüktür. Eleştirel, beğenmez, negatif bir tavır, çocukta yetersizlik hissi yaratacak ve olumsuz benlik saygısına sebep olacaktır. Ayrıca çocuğun kazançları, ekonomik durumu, olayları algılama şekli olumlu bir benlik kavramına katkıda bulunur(Akduman, 2007: 37-38).

2.2.5 Benlik Saygısı ve Çocukluk Çağı Travmatik Yaşantıları İlişkisi

Diğer insanlarla kurulan ilişki ve bu insanların olaylara karşı genel tutumları benlik saygısının gelişiminde önemlidir. Kişinin yakınındaki insanların eleştirileri, övgüleri, kendisi ile ilgili pozitif veya negatif yorumlar benlik saygının şekillendirir(Özgüven, 2005: 39).

Çocukluk döneminde, travmaya uğrayan bireylerde anksiyete bozukluğu prevalansı yüksek bulunmuştur. Olağan dışı bir kızgınlık durumu, korkulu hal, öfke ve kabuslar, anksiyete belirtilerindedir. Bu semptomlar, travma sonrası stres bozukluğu ile uyumlu klinik tablodur. Çocuk olayı tüm canlılığı ile bir daha deneyimlerken, gerginlik yaşar ve fevri tepkiler verir(Kara ve ark., 2004; Kurtay, 2004). Anksiyete bozuklukları ise cinsel istismar öyküsü olan çocuklarda kısa sürede meydana gelebilir. Korkular, bedensel şikayetler, korkuya verilen karşılığın yüksekliği, uyku bozuklukları, belirtileri oluşturur. Kızgınlık reaksiyonları, dürtü yönetiminin zayıflığı, karşı olma, karşı gelme bozukluğu cinsel istismara uğrayan çocuklarda görülebilmektedir (Taner ve Bahar, 2004).

Çocuk ilk zamanlar ben kavramına sahip değildir. "Ben" çocuğun ilk yaşlarında doğrular ve yanlışlarla oluşmaya başlar ve yaşlara göre değişik ilerler. 7-12 yaş arasını sakın geçiren çocuk, ergenlik çağında benlik arayışına girer, ilgi alanları çoğalır. Kendini tanıdıkça çatışmalarıyla başa çıkabilir ve sağlıklı bir ben kavramına sahip olur.

2.2.6 Benlik Saygısının Gelişiminde Öğretmenlerin ve Okul Başarısının Etkisi

Okula başlayan her çocuk önemli değişimler ve beklentilerle yüz yüze gelir. Öğrenci, performansının artmasına yönelik beklentilerin yanı sıra öğretmenleri ve anne babalarının karşılaştırmaları ile karşı karşıya kalır. Çocukların benlik saygıları, öğrenmeleri ve okulla ilgili görüşleri bu beklenti ve karşılaştırmalardan etkilenir (Karaduman, 2004: 38).

Okul yaşamı da benlik saygısı üzerinde etkilidir. Çocukların kendini değerli hissedebilmesi ailesine ek olarak okulda görülen tavırla da ilgilidir. Okul yıllarında benlik saygısı zedelenen insanların sayısı çok fazladır. Zeki olmalarına rağmen hor görülen ya da aşağılanan çocuklar, ömürleri boyunca yaratılan bu benlik algısını değiştirmek için çabalamak veya devam ettirmek durumunda kalabilirler (Özden, 2005: 29).

Toplumsallaşmanın bir parçası olan öğretmenler kişiye, iyi- kötü, doğru-yanlış, değerli-değersiz oldukları ile ilgili ayna tutarlar; bu ayna çocukların nasıl davranacağı gösteren bir anahtar niteliğindedir. Öğretmenlerin bilinçli tavırları ile öğrencinin düşüncelerini “ben işe yaramam” noktasından “güzel işler başarabilirim” noktasına getirerek bireyin potansiyellerini gerçekleştirebilmeleri için olumlu benlik saygısı oluşturmalarına yardımcı olabilirler (Bozkurt, 2008:24. Akt: Vidinlioğlu, 2010: 38).

2.2.7. Benlik Saygısının Gelişiminde Çevrenin Etkisi

Benlik saygısının gelişiminde, çevre ve sosyal iletişimin önemi büyüktür. Çünkü kişi kendini güçlü ve değerli hissedebilmek için diğer insanlardan gelecek olumlu tepkilere ihtiyaç duyar (Geçtan, 1994. Akt: Öngay, 1998: 31).

İnsancıl yaklaşıma göre de çevreyle etkileşimin bir sonucu olarak benlik saygısı oluşur. Yani benlik saygısı çevreyle etkileşim sonucunda kişinin geliştirdiği ben algılarıdır ve bu algılara bağlı değerlerdir. Kişi bu algıları doğrudan veya dolaylı yaşantıları sonucunda geliştirmektedir (Karaduman, 2004: 39).

2.3 Akademik Başarı

Başarı ve akademik başarı kavramları farklı ifadeler gibi görünse de eğitimle ilgili birçok yazı incelendiğinde bu terimlerin iç içe geçmiş olduğu ve başarı teriminin yalnız başına akademik başarıyı da karşılar nitelikte olduğu görülmüştür (Şevik,2014).Milli Eğitim Bakanlığı ilköğretim kurumları yönetmeliğinin (2013), 106. Maddesine göre ilköğretim okullarından, öğrencilerden beklenen davranışların; “öğrencilerden derslerine devam etmeleri ve başarılı olmaları beklenir” bu ifadede akademik başarı ve başarı arasında bir ayrım olmadığı, başarı kelimesinin yeri geldiğinde akademik başarı olarak görülmektedir. Bu boyutta “akademik başarı” teriminin farklı alan yazında değişik ifadelerle tanımlandığı durumlar olabilmektedir. Bu şekilde ele alındığında Erdoğan (2006) ise başarıyı istenilen sonuca ulaşma yönünde bir ilerleme olarak tanımlamaktadır.

Erdem (2008), öğrencinin akademik başarısının tanımını ve değerlendirilmesini oldukça net açıklamaktadır. Erdem’e göre ilköğretim

seviyesindeki öğrenci kendi yaş grubu içerisinde değerlendirilir. İlköğretim öğrencilerin sadece derslerinde ki başarısızlıklarına bakılarak elenecek bir dönem olmamalı, programda verilen derslerin bazı sosyal etkinlik çalışmalarının ortaklaşa katkısıyla yeteneği ve ilgisi doğrultusunda yetiştirecekleri bir dönem olarak ölçülmelidir.

Öğrencinin akademik başarısı ya da başarısızlığı toplum ve ailesi açısından önemlidir. Eğitimli insan gücü, toplumun gelişebilmesi için en önemli unsurlardandır. Akademik olarak karşılaşılan başarısızlıklar okuldan ayrılma durumlarında, bireylerin hem kendilerine güveni azalmakta, birey artık kendini işe yaramaz hissetmekte bu durumda da toplumun kalkınması açısından insan gücü potansiyeli olarak katılımı engellenmektedir (Yıldırım, 2001).

2.3.1 Akademik Başarı Üzerine Etkili Faktörler

Başarı: hedefe ulaşmak olarak tanımlanabilir. Eğitimde başarı programlı amaçlarla uyumlu davranışlardır (Demirtaş ve Güneş, 2002).

Ailenin davranışları, zeka, benlik saygısı, öz disiplin, kendine yetebilme, istek, ders çalışma alışkanlığı, ailenin ekonomik düzeyi, öğrenme hızı gibi değişkenlerle akademik başarı ilişkili olduğu çalışmalarla gösterilmiştir (Arıcı, 2007; Howie ve Pieterston, 2001; Şevik, 2014; Wang, 2004). Türkiye'deki araştırmalarda, okul, aile, ve öğrencinin kendisinin akademik başarıyı belirlediği bulgularına ulaşılmıştır (Arıcı, 2007; Polat, 2009; Özer ve Anıl, 2011; Dağdelen, 2013; Şevik, 2014). Akademik başarıyı belirleyen öğrenci kaynaklı unsurlar, benlik saygısı, özyeterlilik, istek ve ders çalışma alışkanlığı olarak belirlenmiştir (Dadlı, 2015; Klomegah, 2007; Özer ve Anıl, 2011; Şevik, 2014). Aşağıdaki maddeler bu unsurlara dair bilgiler sunmaktadır:

Benlik saygısı: Benlik, düşünmek ve eylemlerde bulunmak ve bunların farkında olmak şeklinde tanımlanabilir (Onur, 2014). Benlik saygısı ise; kişinin kendinden, ona dair özelliklerinden memnun olması, bilişsel ve akademik süreçlerini etkilemektedir (Choi, 2005).

Öz-yeterlik: Öz-yeterlik, kişinin kendi yeteneğine olan inancı ve hedefi ulaşmaya çabalarken zorluklarla mücadele edebilmesidir (Schwarzer ve Hallum,

2008; Skaalvik ve Skaalvik, 2010). Öz-yeterlik inançları, kişilerin motivasyonu, amacı gerçekleştirebilme çabalarını, olaylar karşısında yılmamalarını, analitik düşünme becerileri üzerinde etkilidir Araştırmalar öz-yeterlik algısının akademik başarı ile pozitif doğrultuda ilişkili olduğunu göstermektedir (Klomegah, 2007; Liu ve Koirala, 2009).

Motivasyon: Motivasyon, organizmanın davranışlarda bulunmasını sağlayan iç ve dış unsurlarla, bunların işleyişini sağlayan mekanizmalar olarak açıklanabilir (Aydın, 2014). Araştırmalar, motivasyonu yüksek öğrencilerin daha güçlü akademik benlik saygısına sahip olduklarını göstermiştir. Bu öğrenciler yaratıcı ve akademik olarak başarılıdır (Boyd, 2002; Gottfried, 2001).

Ders çalışma alışkanlığı: düzenli ders çalışma, tekrarlar yapma, imtihanlar için hazırlanma, kaynakları kullanabilme, ders çalışma tekniklerini öğrenme, odaklanabilme olarak tanımlanabilir (Demircioğlu Memiş, 2007; Purdue ve Hattie, 1999; Wagner, Schober & Spiel, 2008). Yapılan araştırmalar, öğrencilerin çalışma alışkanlıkları ile akademik başarıları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulmuştur (Özer ve Anıl, 2011; Patterson ve ark., 2003).

Öğrenci başarısının etkileyen aile temelli unsurlar araştırmalarda, ailenin tutum ve davranışları, eğitime katılım, anne-baba eğitim seviyesi ve ailenin sosyo-ekonomik düzeyi olarak bulunmuştur (Koutsoulis ve Campbell, 2001; Özer ve Anıl, 2011; Özkan ve Yıldırım, 2013; Şevik, 2014) . Aşağıdaki maddelerde bu unsurlara ilişkin bilgiler sunulmuştur.

Anne-babanın tutum ve davranışları: Ailelerin çocuklarına karşı destekleyici tavrı, eğitim kalitesini iyileştirecektir. Erken çocukluk ve erişkinlik dönemindeki aile desteği ve ilgisi ile ergenlik yıllarındaki akademik başarı ve okula uyum arasında pozitif yönde ilişki olduğu belirtilmektedir (Carlson, 1999).

Eğitime katılım: Ebeveynlerin çocukları ile okulla alakalı konuşmaları, derslerine destek olmaları, okul etkinliklerine katılım göstermeleri, öğretmenleri ile yaptıkları görüşmeler, öğrencinin başarısını olumlu etkiler (Şad, 2012).

Anne-baba eğitim durumu: Çocuğun, ailesinde aldığı ilk eğitim, kişiliğini, sosyal ve zihinsel gelişimini etkiler. PISA 2006'nın değerlendirmesi sonucunda Anıl (2009), Türkiye'deki öğrencilerin fen bilimleri başarı puanı ile “baba ve annenin eğitim durumu” ve “aile kültür zenginliği” değişkenleri arasında pozitif yönde bir ilişki bulunduğunu belirtmektedir.

Ailenin sosyoekonomik düzeyi: Öğrenci başarısını belirleyen önemli unsurlardan birisidir. Ailenin sosyoekonomik seviyesi; yaşadıkları sosyal çevre, toplumdaki konumları, bilgisayarları olup olması gibi değişkenlerle açıklanabilir (Özer ve Anıl, 2011). Araştırmalar, ailenin sosyoekonomik düzeyinin okul başarısında önemli bir etkisinin olduğunu göstermektedir (Kocaman, 2008; Polat, 2009).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

3.1.Araştırmanın Modeli

Araştırma, istatistiksel veri analizlerinin kullanılması ile incelenecek olarak ilişkisel tarama yöntemlerini kapsayan modelde ele alınacaktır. Araştırma değişkenleri olan akademik başarı ve benlik saygısı, araştırmaya katılanların kişisel ve demografik verileri ile karşılaştırılarak aralarındaki ilişki incelenecektir. Araştırma için karşılaştırma analizleri, bağımsız örneklem testi ve varyans analizi uygulanacaktır. Ayrıca, araştırma değişkenlerini ölçmek amacıyla belirlenen ölçüm araçlarının alt boyutları arasındaki ilişkiyi incelemek için korelasyon analizi yapılacaktır.

3.2.Araştırmanın Evreni

Araştırmanın evrenini, Antalya ili Alanya ilçesindeki lise 1, lise 2 ve lise 3 sınıflarında okuyan 14-17 yaş arası ergenlik çağındaki bireyler oluşturmaktadır.

3.3.Araştırmanın Örnekleme

Araştırmanın örnekleme, Antalya İli Alanya ilçesine bağlı özel temel liselerdeki 2016-2017 eğitim öğretim yılında eğitim almakta olan 9. 10. 11. sınıf 14-17 yaş arasındaki ergenlik çağındaki bireylerden oluşmaktadır.

3.4.Veri Toplama Araçları

Araştırmada çocukların, sosyodemografik bilgileri, araştırmacı tarafından geliştirilmiş olan “Kişisel Bilgi Formu”, depresyon düzeylerini ölçmek için “Beck Depresyon Ölçeği”, benlik saygısı düzeylerini ölçmek üzere “Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği”, travmalarını ölçmek için ise “Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği” kullanılmıştır.

3.4.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmaya katılan çocuklara ‘kişisel bilgi formu’ uygulanarak, sosyodemografik yapılarına bakarak, araştırma bulgularını anlamlandırmada yardımcı olabilecek faktörleri belirlemek amaçlanmıştır.

3.4.2 Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği

Bernsteinin arkadaşları ile birlikte geliştirdiği bu değerlendirme aracı, üç tanesi travmanın minimizasyonunu ölçmekte ve toplam da 28 adet sorudan oluşmaktadır. Bu ölçek ile çocukluk döneminde maruz kalınan cinsel, fiziksel, emosyonel istismarı ve emosyonel ve fiziksel ihmali konu alan beş alt puan ile bunların birleşmesinden oluşan toplam puan elde edilmektedir.

CTQ puanlarının hesaplanırken önce olumlu ifadelerden (madde 2,5,7,13,19,26,28,) elde edilen puanlar ters çevrilir (örneğin 1 puan 5 puana, 2 puan 4 puana döndürülür). Beş alt puanının toplamı CTQ toplam puanını verir. Alt puanlar 5-25, toplam puan ise 25 ile 125 puan arasındadır. Olumlu ifade olmasına karşın minimizasyonla ilgili (madde 10, 16, ve 22) maddelerin puanlarını ters çevirmeye lüzum yoktur. Bu üç madde sadece travmanın inkarını ölçerken toplam puanı etkilemez. Minimizasyon puanında hesaplama yaparken üç maddenin her birinden alınan 5 puan (en yüksek) cevapları hesaba katılır ve bunların hepsi 1 puan olarak sayılır. Bunlar toplandıktan sonra 0-3 puan arasında bir minimizasyon puanı bulunur. Duygusal (emosyonel) istismar 3,8,14,18,25 numaralı maddelerle, fiziksel istismar 9,11,12,15,17 numaralı maddelerle, fiziksel ihmal 1,4,6,2,26 numaralı maddelerle, duygusal (emosyonel) ihmal 5,7,13,19,28 numaralı maddelerle, cinsel istismar 20,21,23,24,27 numaralı maddelerle değerlendirilmektedir (Şar ve ark., 2012).

3.4.3. Rosenberg Benlik Saygısı Envanteri

Rosenberg tarafından 1963 yılında geliştirilen, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği günümüzde birçok araştırma da benlik saygısını ölçmeyi hedefleyen bir ölçektir. Ölçeğin aslı New York merkezinde tamamen tesadüfi şekilde seçilen 10 farklı okulda öğrenim gören 5204 lise öğrencisi üzerinde uygulanarak geliştirilmiştir. Ölçekte Guttman ölçüm biçimine göre düzenlenmiş 10 adet madde yer almaktadır.

Likert tipi ölçekte maddelerin cevaplanması dört seçenek içinden yapılmaktadır. Ölçeği dolduran ergenden istenilen şey maddelerin kendisini ne kadar tanımladığını seçerek doldurması ve genel anlamıyla kendini değerlendirmesi beklenmektedir. Bu beklenti ölçeğin üstünde cevaplama yönergesi olarak verilmektedir. Ölçekteki maddelerin bir kısmı “Bazı olumlu özelliklerim olduğunu düşünüyorum” gibi pozitif cümle yapısıyla, diğer bir kısmı ise “Bazen kesinlikle kendimin bir işe yaramadığını düşünüyorum” gibi negatif düşünce yapısıyla hazırlanmıştır (Rosenberg M. Society and adolescent self-image. Princeton University Press Princeton, New Jersey. 1965)

Ergenden bu ifadelerin her birini teker teker değerlendirerek “çok doğru”, “doğru”, “yanlış” “çok yanlış” şıklarından birisini seçmesi beklenir. Ölçekte maddeler rastgele yerleştirilmiştir. Ölçekte bulunan ilk üç madde kendi aralarında, dördüncü ve beşinci maddeler kendi aralarında, dokuzuncu ve onuncu maddeler de kendi aralarında puanlanmaktadır. Altıncı, yedinci ve sekizinci maddeler ise ayrı puanlanmaktadır. Tercih ettiği şıklar sonucunda bireyin kendini olumsuz değerlendirmesi “1” ile, olumlu değerlendirmesi ise “0” ile puanlanmaktadır. Bu değerlendirme sonrasında elde edilen puanlar “0” ile “6” arasında değişmektedir. Benlik saygısının alt kategorisinde 0-2 puan yüksek, 2-4 puan orta, 5-6 puan ise düşük benlik saygısını göstermektedir. (Çuhadaroğlu F. Adolesanlarda benlik saygısı. Yayımlanmamış doktora tezi. 1986; Hacettepe Üniversitesi, Ankara.)

Çuhadaroğlu (1986) ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarını yaparak Türkçeye uyarlamıştır. Benlik saygısı kategorisinin güvenilirliğini saptamak amacıyla psikiyatrik görüşme ile lise öğrencilerinin kendilerine ilişkin görüşlerine göre, öğrencilerin benlik saygıları, yüksek, orta ve düşük olarak gruplara ayırmıştır. Öğrencilerin görüşleriyle benlik saygısı ölçeğinden elde edilen sonuçların arasındaki ilişkiler hesaplanmış ve geçerlilik oranı 0.71 olarak bulunmuştur.

Ülkemizde ergenler ve yetişkinler üzerinde benlik saygısı ile ilgili yapılan birçok araştırma da “Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği”nin kullanılmış ve güvenilirlik değerlerinin 0.75 ile 0.93 arasında yüksek değerlere sahip raporlar görülmektedir. (Çeçen AR. Üniversite öğrencilerinin cinsiyetlerine ve ana baba tutum algılarına göre yalnızlık ve algılanan sosyal destek düzeylerinin incelenmesi. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi. 2008;6, 3, 415-432.)

3.4.4 Beck Depresyon Ölçeği

Beck, Rush ve Emery (1979) tarafından geliştirilen 21 kategoriden oluşan depresyon ölçeğidir. Türkçe uyarlaması Hisli tarafından 1988 yılında yapılmıştır. Her kategori 4 kendini değerlendirme maddesi ile oluşmakla birlikte her maddeden 0-3 arasında bir puan alınabilir. Alınabilecek en yüksek puan ise 63tür, yüksekliği depresyonun yüksekliğini de belirler. Belirlenen 21 kategori şu şekildedir; duygu durumu, karamsarlığa kapılma, başarısız olma, doyuma ulaşmama, suçluluk duygusu, kendinden hoşnut olamama, kendini suçlu görme, intihara kalkışma, birden ağlamaya başlama, sinirli ruh hali, sosyallikten çekilme, kararsızlık, beden görüntüsünü yanlış algılama, çalışmanın ketlenmesi, uyku bozukluğu, yorgunluk hissi, iştahta azalma, kilo kaybı, bedensel yakınmalar, cinsel isteksizlik, cezalandırılma hissi (Sönmez, 2015).

3.5.Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) programı kullanılarak analiz edilmiştir. İstatistiksel olarak anlamlılık düzeyi .05 olarak kabul edilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.BULGULAR

Çalışmadan elde edilen verilerin özetlenmesinde tanımlayıcı istatistikler sürekli değişkenler için *ortalama ± standart sapma* olarak tablo halinde verilmiştir.

Kategorik değişkenler *sayı ve yüzde* olarak özetlenmiştir.

Sayısal değişkenlerin normallik testi $n < 50$ olduğu durumda *Shapiro Wilks testi*, $n > 50$ olduğu durum/durumlarda ise *Kolmogrov Smirnov testi* ile kontrol edilmiştir.

Bağımsız grupların karşılaştırılmasında normal dağılım gösteren ve $n > 30$ şartını sağlayan durumlarda parametrik bir test olan *Independent Samples t test*, normal dağılım göstermeyen veya $n < 30$ olan durumlarda ise *Mann Whitney U testi* kullanılmıştır.

Bağımsız ikiden fazla grup için normal dağılım gösteren ve $n > 30$ olduğu durumlarda *One-Way ANOVA*, normal dağılım göstermeyen veya $n < 30$ olduğu durum/durumlarda ise *Kruskall Wallis testi* kullanılmıştır.

Gruplar arasındaki farklılıklar parametrik testlerin uygulandığı karşılaştırmalar için, verinin dağılıma göre homojen olduğu durumda *Tukey testi*, homojen olmadığı durum/durumlarda ise *Games-Howell testi* ile değerlendirildi.

Parametrik olmayan testlerde gruplar arasındaki farklılıklar ikili olarak *Mann Whitney U testi* ile karşılaştırılıp, *Bonferroni düzeltmesi* yapılarak değerlendirildi.

Sayısal değişkenler arasındaki ilişkilerin incelenmesinde, normal dağılım gösteren ve $n > 30$ şartını sağlayan durumlarda *Pearson Korelasyon Katsayısı*, normal dağılım göstermeyen veya $n < 30$ olduğu durum/durumlarda ise kullanılmıştır.

İstatistiksel analizler R 3.3.2v (açık kaynak) programı ile yapılacak ve istatistik analizlerde anlamlılık düzeyi 0.05 (p-value) olarak dikkate alınmıştır.

Tablo 1 incelendiğinde, çalışmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği genel toplam puanı ve alt boyut toplam puanları, Rosenberg Benlik Saygısı ölçeği ve Beck Depresyon ölçeği toplam puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık olup olmadığı araştırılmıştır. Buna göre yalnızca bireylerin Beck Depresyon toplam puan ortalamaları arasındaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucuna varılmıştır ($p < .05$). Kız öğrencilerin beck depresyon puanları erkeklere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür.

Diğer karşılaştırmalar incelendiğinde farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı, yani cinsiyet dağılımına göre benzerlik gösterdiği gözlenmiştir ($p > .05$).

Tablo 1 Cinsiyet Bakımından Çocuk Çağı Travmaları, Beck Depresyon ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği Toplam Puanlarının Karşılaştırılması

	Cinsiyet		p
	Kız	Erkek	
Duygusal İstismar ¹	5(5-7)	6(5-7)	.083
Fiziksel İstismar ¹	5(5-5)	5(5-5)	.486
Fiziksel İhmal ¹	5(5-6)	5(5-7)	.245
Duygusal İhmal ²	7.8±3.43	8.1±2.95	.640
Cinsel İstismar ¹	5(5-5)	5(5-5)	.604
Minimizasyon ²	1.2±0.97	1.08±0.94	.532
CTQ Toplam Puanı ²	40.48±5.22	40.72±8.05	.860
Rosenberg Benlik Saygısı ²	22±2.73	22.26±2.59	.626
Beck Depresyon Ölçeği ²	15.61±8.38	7.4±8.03	<.001*

¹:Mann Whitney U Testi Kullanıldı.

²:Independent Samples t Test Kullanıldı.

*:p<.05

CTQ:Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Toplam Puanı

Tablo 2’de görüldüğü üzere, çalışmaya katılan öğrencilerin sınıf düzeylerine göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği genel toplam puanı ve alt boyut toplam puanları, Rosenberg Benlik Saygısı ölçeği ve Beck Depresyon ölçeği toplam puan ortalamaları arasındaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı araştırılmak istenmiştir. Bu bağlamda sınıf düzeylerine göre fiziksel ihmal, benlik saygısı ve beck depresyon ölçeği toplam puanları arasındaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür ($p<.05$). 10.sınıfların fiziksel ihmal sıra ortalamalarının 9.sınıflara göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür. 9.sınıf öğrencilerin rosenberg benlik saygısı toplam puanı 10.sınıf öğrencilerine göre, 11.sınıf öğrencilerinin beck depresyon toplam puanı 10.sınıflara göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Diğer karşılaştırmalar incelendiğinde farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı, yani sınıf düzeylerine göre benzerlik gösterdiği gözlenmiştir ($p>.05$).

Tablo 2 Öğrencilerin Sınıf Düzeyleri Bakımından Çocukluk Çağı Travmaları, Beck Depresyon ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği Toplam Puanlarının Karşılaştırılması

	Sınıf			p
	9.Sınıf	10.Sınıf	11.Sınıf	
Duygusal İstismar ¹	5.5(5-7.5)	6(5-7)	5(5-6)	.131
Fiziksel İstismar ¹	5(5-5)	5(5-5)	5(5-5)	.305
Fiziksel İhmal ¹	5(5-6)	6(5-9)	5(5-6)	.009*
Duygusal İhmal ²	7.81±3.4	8.37±3.1	7.5±2.76	.635
Cinsel İstismar ¹	5(5-5)	5(5-5)	5(5-5)	.966
Minimizasyon ²	1.19±0.93	0.97±0.98	1.31±1.01	.437
CTQ Toplam Puanı ²	40.35±5.16	41.35±9.68	40.06±4.52	.761
Rosenberg Benlik Saygısı ²	22.58±2.35	21.1±2.76	22.56±3.01	.036*
Beck Depresyon Ölçeği ²	11.75±10.43	8.81±5.99	16.13±8.48	.032*

¹:Kruskall Wallis Testi Kullanıldı.

²:One-Way ANOVA Kullanıldı.

*: $p<.05$

CTQ:Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Toplam Puanı

Tablo 3'te, çalışmaya katılan öğrencilerin anne eğitim düzeylerine göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği genel toplam puanı ve alt boyut toplam puanları, Rosenberg Benlik Saygısı ölçeği ve Beck Depresyon ölçeği toplam puan ortalamaları arasındaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı araştırılmıştır. Buna göre ortalamalar arasındaki bu farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı sonucuna varılmıştır ($p>.05$).

Tablo 3 Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Anne Eğitim Durumları Bakımından Çocukluk Çağı Travmaları, Beck Depresyon ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği Toplam Puanlarının Karşılaştırılması

	Anne Eğitim Durumu				p
	İlkokul Mezunu	Ortaokul Mezunu	Lise Mezunu	Üniversite Mezunu	
Duygusal İstismar ¹	6(5-8)	6(5-9)	5(5-7)	5(5-6)	.103
Fiziksel İstismar ¹	5(5-5)	5(5-5)	5(5-5)	5(5-5)	.098
Fiziksel İhmal ¹	5(5-6)	6(5-8)	5(5-7)	5(5-5.5)	.363
Duygusal İhmal ²	8±2.68	7.67±2.9	8.13±3.51	8±3.91	.964
Cinsel İstismar ¹	5(5-5)	5(5-5)	5(5-5)	5(5-5)	.713
Minimizasyon ²	1.04±0.87	1.05±0.9	1.15±0.93	1.42±1.31	.684
CTQ Toplam Puanı ²	41.31±5.56	40.14±10.68	40.44±5.41	40.83±4.11	.938
Rosenberg Benlik Saygısı ²	22±2.79	21.45±2.48	22.49±2.15	22.33±4.01	.528
Beck Depresyon Ölçeği ²	11.42±9.17	11.91±9.41	10.39±7.92	14.83±12.31	.541

¹:Kruskall Wallis Testi Kullanıldı.

²:One-Way ANOVA Kullanıldı.

*:p<.05

CTQ:Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Toplam Puanı

Tablo 4 incelendiğinde, çalışmaya katılan öğrencilerin baba eğitim düzeylerine göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği genel toplam puanı ve alt boyut toplam puanları, Rosenberg Benlik Saygısı ölçeği ve Beck Depresyon ölçeği toplam puan ortalamaları arasında farklılık olup olmadığı araştırılmıştır. Buna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ortalamalar arasında farklılık olmadığı sonucuna varılmıştır ($p>.05$).

Tablo 4 Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Baba Eğitim Durumları Bakımından Çocukluk Çağı Travmaları, Beck Depresyon ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği Toplam Puanlarının Karşılaştırılması

	Baba Eğitim Durumu				p
	İlkokul Mezunu	Ortaokul Mezunu	Lise Mezunu	Üniversite Mezunu	
Duygusal İstismar ¹	6(5-8)	6.5(5-8)	5.5(5-6)	5(5-6.5)	.220
Fiziksel İstismar ¹	5(5-5)	5(5-5)	5(5-5)	5(5-5)	.568
Fiziksel İhmal ¹	5(5-7)	6(5-8)	5(5-6)	5(5-6)	.232
Duygusal İhmal ²	7.91±2.74	7.42±2.93	7.68±2.84	8.63±3.59	.547
Cinsel İstismar ¹	5(5-5)	5(5-5)	5(5-5)	5(5-5)	.680
Minimizasyon ²	1±1.04	1±0.88	1.13±0.81	1.38±1.17	.530
CTQ Toplam Puanı ²	38.17±13.67	41.21±5.68	40.11±5.46	41.71±3.83	.457
Rosenberg Benlik Saygısı ²	21.5±3.34	22.58±2.22	21.82±2.67	22.46±2.75	.528
Beck Depresyon Ölçeği ²	9.83±6.21	14.5±10.49	10±8.2	10.52±7.61	.192

¹:Kruskall Wallis Testi Kullanıldı.

²:One-Way ANOVA Kullanıldı.

*:p<.05

CTQ:Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Toplam Puanı

Tablo 5’te, çalışmaya katılan öğrencilerin aile ortalama gelir düzeylerine göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği genel toplam puanı ve alt boyut toplam puanları, Rosenberg Benlik Saygısı ölçeği ve Beck Depresyon ölçeği toplam puan ortalamaları arasındaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı araştırılmıştır. Buna göre ortalamalar arasındaki bu farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı sonucuna varılmıştır ($p>.05$).

Tablo 5 Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Aile Ortalama Aylık Gelirleri Bakımından Çocukluk Çağı Travmaları, Beck Depresyon ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği Toplam Puanlarının Karşılaştırılması

	Ailenin Ortalama Aylık Geliri					p
	1001-1500 TL	1501-2000 TL	2001-2500 TL	2501-3000 TL	3001 TL ve üzeri	
Duygusal İstismar ¹	5(5-8)	7(5-8)	5(5-7)	5(5-8)	6(5-6)	.896
Fiziksel İstismar ¹	5(5-5)	5(5-5)	5(5-5)	5(5-5)	5(5-5)	.282
Fiziksel İhmal ¹	5.5(5-7)	7(5-8)	6(5-8)	5(5-9)	5(5-5)	.060
Duygusal İhmal ²	7.4±2.22	9.73±4.9	7.14±2.27	8.67±3.34	7.46±2.89	.223
Cinsel İstismar ¹	5(5-5)	5(5-5)	5(5-5)	5(5-5)	5(5-5)	.791
Minimizasyon ²	1.1±1.29	0.45±0.69	0.88±0.83	1.22±1	1.27±0.96	.166
CTQ Toplam Puanı ²	40.4±6.29	42.18±6.13	35±14.77	43.22±5.48	40.54±5.55	.097
Rosenberg Benlik Saygısı ²	21.1±3.93	22.09±2.7	22±2.56	22.44±2.15	21.95±2.7	.815
Beck Depresyon Ölçeği ²	11.4±7.23	11.91±12.62	15.25±11.16	11.28±7.4	12.59±9.8	.894

¹:Kruskall Wallis Testi Kullanıldı.

²:One-Way ANOVA Kullanıldı.

*: $p<.05$

CTQ:Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Toplam Puanı

Tablo 6 incelendiğinde, çalışmaya katılan öğrencilerin anne-baba medeni durumlarına göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği genel toplam puanı ve alt boyut toplam puanları, Rosenberg Benlik Saygısı ölçeği ve Beck Depresyon ölçeği toplam puan ortalamaları arasında farklılık olup olmadığı araştırılmıştır. Buna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ortalamalar arasında farklılık olmadığı sonucuna varılmıştır ($p>.05$).

Tablo 6 Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Anne-Baba medeni Durumları Bakımından Çocukluk Çağı Travmaları, Beck Depresyon ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği Toplam Puanlarının Karşılaştırılması

	Anne-Babanın Medeni Durumu		p
	Resmi Nikah ile Evli	Boşanmış	
Duygusal İstismar ¹	5(5-7)	6.5(5-8)	.322
Fiziksel İstismar ¹	5(5-5)	5(5-5)	.490
Fiziksel İhmal ¹	5(5-6)	5(5-7)	.446
Duygusal İhmal ²	7.71±3.14	9.43±3.2	.061
Cinsel İstismar ¹	5(5-5)	5(5-5)	.730
Minimizasyon ²	1.21±0.93	0.73±1.03	.073
CTQ Toplam Puanı ²	40.78±5.31	39.6±12.32	.721
Rosenberg Benlik Saygısı ²	22.27±2.67	21.33±2.5	.200
Beck Depresyon Ölçeği ²	11.2±9.1	13.07±9.66	.507

¹:Mann Whitney U Testi Kullanıldı.

²:Independent Samples t Test Kullanıldı.

*:p<.05

CTQ:Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Toplam Puanı

Tablo 7 incelendiğinde, çalışmaya katılan öğrencilerin psikiyatrik tedavi alma durumlarına göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği genel toplam puanı ve alt boyut toplam puanları, Rosenberg Benlik Saygısı ölçeği ve Beck Depresyon ölçeği toplam puan ortalamaları arasında farklılık olup olmadığı araştırılmak istenmiştir. Buna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ortalamalar arasında farklılık olmadığı sonucuna varılmıştır ($p>.05$).

Tablo 7 Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Psikiyatrik Tedavi Alma Durumları Bakımından Çocukluk Çağı Travmaları, Beck Depresyon ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği Toplam Puanlarının Karşılaştırılması

	Psikiyatrik Tedavi Alma Durumu		p
	Evet	Hayır	
Duygusal İstismar ¹	5.5(5-6)	6(5-7)	.600
Fiziksel İstismar ¹	5(5-5)	5(5-5)	.118
Fiziksel İhmal ¹	5(5-5.5)	5(5-7)	.192
Duygusal İhmal ²	7.08±3.29	8.15±3.16	.277
Cinsel İstismar ¹	5(5-5)	5(5-5)	.252
Minimizasyon ²	1.08±1.19	1.14±0.93	.823
CTQ Toplam Puanı ²	35.46±11.76	41.49±5.34	.092
Rosenberg Benlik Saygısı ²	22.77±2.86	22.09±2.61	.394
Beck Depresyon Ölçeği ²	15.33±9.07	10.61±8.87	.088

¹:Mann Whitney U Testi Kullanıldı.

²:Independent Samples t Test Kullanıldı.

*:p<.05

CTQ:Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Toplam Puanı

Tablo 8’de, çalışmaya katılan ergenlerin yaşları ile çocukluk çağı travmaları ölçeği genel toplam puanı ve alt boyut toplam puanları, rosenberg benlik saygısı ölçeği ve beck depresyon ölçeği toplam puan arasında doğrusal bir ilişki olup olmadığı araştırılmıştır. Buna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde doğrusal bir ilişki bulunamadığı sonucuna varılmıştır ($p>.05$).

Tablo 8 Yaş ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Genel Toplam ve Alt Boyut Toplam Puanları, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ve Beck Depresyon Ölçeği Toplam Puanı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

	n	r	p
¹ Yaş & Duygusal İstismar	98	-.002	.988 ¹
¹ Yaş & Fiziksel İstismar	98	-.088	.390 ¹
¹ Yaş & Fiziksel İhmal	98	.167	.100 ¹
² Yaş & Duygusal İhmal	98	-.094	.356 ²
¹ Yaş & Cinsel İstismar	98	.082	.714 ¹
² Yaş & Minimizasyon	99	.089	.382 ²
² Yaş & CTQ Toplam Puanı	99	-.035	.728 ²
² Yaş & Rosenberg Benlik Saygısı	99	.015	.881 ²
² Yaş & Beck Depresyon Ölçeği	98	.010	.922 ²

¹:Pearson Korelasyon Katsayısı Kullanıldı.

²: Spearman Korelasyon Katsayısı Kullanıldı.

*:p<.05

CTQ:Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Toplam Puanı

Tablo 9’da, ergenlerin rosenberg benlik saygısı ve beck depresyon ile çocukluk çağı travmaları ölçeği genel toplam puanı ve alt boyut toplam puanları arasında anlamlı ilişki olup olmadığı araştırılmıştır. Buna göre, minimizasyon ile beck depresyon ve benlik saygısı ile beck depresyon toplam puanları arasında anlamlı, zayıf, ters yönlü ve doğrusal bir ilişki bulunduğu görülmüştür ($p<.05$). Ergenlerin rosenberg benlik saygı puanları arttıkça beck depresyon puanlarının azaldığı, minimizasyon puanları arttıkça beck depresyon puanlarının azaldığı gözlenmiştir.

Tablo 9 Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Genel Toplam Puanı ve Alt Boyut Toplam Puanları ile Rosenberg Benlik Saygısı ve Beck Depresyon Ölçeği Toplam Puan Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

	Rosenberg Benlik Saygısı	Beck Depresyon Ölçeği
Duygusal İstismar	^a -0,234	^a 0,296
Fiziksel İstismar	^a 0,135	- ^a 0,094
Fiziksel İhmal	- ^a 0,186	^a 0,129
Duygusal İhmal	^b 0,037	^b 0,128
Cinsel İstismar	^a 0,009	^a 0,124
Minimizasyon	^b 0,037	- ^b 0,213*
CTQ Toplam Puanı	- ^b 0,156	^b 0,135
Rosenberg Benlik Saygısı		- ^b 0,284*

^a:Pearson Korelasyon Katsayısı Kullanıldı.

^b: Spearman Korelasyon Katsayısı Kullanıldı.

*: $p<.05$

CTQ:Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Toplam Puanı

Tablo 10’da çalışmaya katılan ergenlerin akademik başarıları ile çocukluk çağı travmaları ölçeği genel toplam puanı ve alt boyut toplam puanları, rosenberg benlik saygısı ölçeği ve beck depresyon ölçeği toplam puan arasında doğrusal bir ilişki olup olmadığı araştırılmak istenmiştir. Buna göre akademik başarı ile duygusal istismar ve duygusal ihmal arasında anlamlı düzeyde doğrusal, ters yönlü ve zayıf bir ilişki bulunduğu tespit edilmiştir ($p<.05$). Diğer bir deyişle ergenlerin duygusal istismar ve duygusal ihmal toplam puanları azaldıkça akademik başarı puanlarının arttığı görülmüştür. ($p<.05$).

Tablo 10

	N	r	p
Duygusal İstismar & Başarı ^a	99	-.213	.034*
Fiziksel İstismar & Başarı ^a	99	-.004	.968
Fiziksel İhmal & Başarı ^a	99	-.152	.132
Duygusal İhmal & Başarı ^b	99	-.226	.025*
Cinsel İstismar & Başarı ^a	99	-.140	.167
Minimizasyon & Başarı ^b	100	.182	.071
CTQ & Başarı ^b	100	-.134	.185
Rosenberg Benlik Saygısı & Başarı ^b	100	-.011	.915
Beck Depresyon Ölçeği & Başarı ^b	99	.235	.019*

^a:Pearson Korelasyon Katsayısı Kullanıldı.

^b: Spearman Korelasyon Katsayısı Kullanıldı.

*: $p<.05$

CTQ:Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Toplam Puanı

Tablo 11 Ergenlerin Sosyo-Demografik Özelliklerine Ait Tanımlayıcı İstatistikler

		Sayı(%)
Cinsiyet	Kız	50(50)
	Erkek	50(50)
Kaçınıcı Sınıf	9.Sınıf	52(52,5)
	10.Sınıf	31(31,3)
	11.Sınıf	16(16,2)
Kardeş Sayısı	Tek Çocuğum	15(15,3)
	2	47(48)
	3	28(28,6)
	4	5(5,1)
	6 ve üzeri	3(3,1)
Kaçınıcı Çocuksunuz	1	46(46,5)
	2	34(34,3)
	3	15(15,2)
	4	2(2)
	5	1(1)
	6+	1(1)
Anne Eğitim Durumu	İlkokul Mezunu	26(26,3)
	Ortaokul Mezunu	22(22,2)
	Lise Mezunu	39(39,4)
	Üniversite Mezunu	12(12,1)
Baba Eğitim Durumu	İlkokul Mezunu	12(12,2)
	Ortaokul Mezunu	24(24,5)
	Lise Mezunu	38(38,8)
	Üniversite Mezunu	24(24,5)
Ailenin Ortalama Aylık Geliri	1001-1500 TL	10(11,9)
	1501-2000 TL	11(13,1)
	2001-2500 TL	8(9,5)
	2501-3000 TL	18(21,4)
	3001 TL ve üzeri	37(44)
Anne-Babanın Medeni Durumu	Resmi Nihah ile Evli	85(85)
	Boşanmış	15(15)
Boşanma Sonrası Yaşamınızı Kiminle Sürdürdünüz	Anne	11(73,3)
	Baba	2(13,3)
	Akraba	2(13,3)
Daha Önce Hiç Psikiyatrik Tedavi Aldınız mı?	Evet	13(13,3)
	Hayır	85(86,7)
Yaş		15,39±0,98
Ebeveynleriniz boşanmış ise; Boşandıkları sıradaki yaşıınız		9,33±3,72

BEŞİNCİ BÖLÜM

5.TARTIŞMA

14-17 yaş arası ergenlerde çocukluk çağı travmaları ile benlik algısı ve akademik başarı arasındaki ilişkinin açıklanması amaçlandığı bu çalışmada Antalya ilinin Alanya ilçesinden 100 kişilik örneklem grubuna “Beck Depresyon Ölçeği”, “Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği”, “Rosenberg Benlik Saygısı Envanteri” ve “Kişisel Bilgi Formu” uygulanarak veriler toplanmıştır.

Ergenlik çağındaki çocukların benlik saygıları ve akademik başarı düzeylerinin incelenmek istediği bu çalışmada, öncelikle kişisel ve demografik değişkenleri ile ilgili bilgiler toplanarak araştırma değişkenleri arasında ilişki olup olmadığı incelenmiştir. İlk olarak kişisel ve demografik değişkenlerin katılımcılar arasındaki dağılımını incelemek amacıyla yapılmış, betimleyici istatistiksel yöntemler kullanılmıştır. Elde edilen sonuçların, bu alanda yapılan çalışmalarla kimi zaman benzer ve kimi zaman farklı yönlerinin olduğu görülmüştür.

Çalışmaya katılan bireylerin cinsiyet dağılımları incelendiğinde, %50'sinin kız, %50'sinin erkek olduğu görülmüştür. Sınıf düzeylerine bakıldığında, %52.5'inin 9.sınıf, %31.3'ünün 10.sınıf ve %16.2'sinin 11.sınıf olduğu tespit edilmiştir. Kaç kardeşe sahip oldukları araştırıldığında, %48'inin 2 kardeş, %28.6'sının 3 kardeş, %15.3'ünün tek çocuk olduğu, %5.1'inin 4, 6 ve üzerinde kardeşe sahip oldukları gözlenmiştir. Ailede kaçınıcı çocuk oldukları sorulduğunda, %46.5'inin ilk, %34.3'ünün ikinci çocuk, %15.2'sinin 3.çocuk, %2'sinin 4.çocuk, %1'inin 5 ve 6.çocuk olduğu görülmüştür.

Anne eğitim durumları incelendiğinde, %39.4'ünün lise, %26.3'ünün ilkokul, %22.2'sinin ortaokul ve %12.1'inin üniversite mezunu olduğu görülmüştür. Baba eğitim durumları araştırıldığında ise, %38.8'inin lise, %24.5'inin üniversite, yine 24.5'inin ortaokul ve %12.2'sinin ilkokul mezunu olduğu tespit edilmiştir.

Ailenin ortalama aylık gelir düzeylerine bakıldığında, %44'ünün 3001 TL ve üzeri, %21.4'ünün 2501-3000 TL, %13.1'inin 1501-2000 TL, %11.9'unun 1001-1500 TL ve %9.5'inin 2001-2500 TL arasında gelirleri olduğu görülmüştür.

Anne-babanın medeni durumları sorgulandığında %85'inin resmi nikah ile evli, %15'inin boşanmış olduğu görülmüştür. Boşanma sonrası yaşamlarını kimlerle sürdürdükleri araştırıldığında ise, %73.3'ünün anne, %13.3'ünün baba ve yine %13.3'ünün akrabalarında yaşamlarını sürdürdükleri tespit edilmiştir.

Daha önce psikiyatrik tedavi alıp almadıkları araştırıldığında, %86.7'lik çoğunluğun psikiyatrik tedavi almadığı, %13.3'ünün ise tedavi aldığı görülmüştür. Çalışmaya katılan ergenlerin yaş ortalamaları 15.39 ve ebeveynleri boşandıklarındaki yaş ortalamalarının 9.33 olduğu sonucuna varılmıştır.

Cinsiyet değişkeni ele alındığında, Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği genel toplam puanı ve alt boyut toplam puanları, Rosenberg Benlik Saygısı ölçeği ve Beck Depresyon ölçeği toplam puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık olup olmadığı araştırılmıştır. Buna göre yalnızca bireylerin Beck Depresyon toplam puan ortalamaları arasındaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucuna varılmıştır ($p < .05$). Kız öğrencilerin bekk depresyon puanları erkeklere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür. Düzgün (1995) ve Yelkenci (2013) de, yaptıkları çalışmalarında kız öğrencilerde depresyon oranının erkeklere oranla daha fazla olduğunu savunmaktadır. Depresyon, hemen hemen çoğu kültür de kadınlarda daha sık rastlanmaktadır. Kadınların ruhsal yapıları, karakterleri, problemlerin üstesinden gelme şekli, toplumdaki yeri ve konumu kadını depresyona daha yatkın kılmaktadır (Ünal ve Özcan 2000). Kurtoğlu ve Rezaki'nin (1999) yaptıkları çalışmada da depresyonun erkeklere nazaran kadınlarda daha sık ortaya çıktığı görülmüştür. İstismar yaşantıları arttıkça depresyon düzeyi de artmaktadır (Hovens, 2010). Kadınlar sabırlı, duygusal yönleri daha ağır basan, özgür şekilde değil de bastırılmış biçimde yetiştirildikleri için sevgi ve ilişki kaybından olumsuz etkilenmektedirler (Ünal ve Özcan 2000). Ancak bu konudaki literatür bilgileri tutarsızdır. Özen ve arkadaşlarının (2007) yürüttüğü çalışmada da erkek katılımcılar kadınlardan daha fazla istismar, duygusal ve cinsel istismar bildirirken, Bostancı ve arkadaşlarının (2006) çalışmasında cinsiyetin istismar üzerinde temel etkisinin bulunmadığı belirtilmiştir. Bu bulgu beklenmedik yönde bir bulgu şeklinde kabul edilebilir, çünkü toplumumuzda kadınların daha fazla eziyete ve istismara maruz

kaldığı şeklinde genel bir düşünce vardır. Bu noktada kadınların istismar bildiriminde erkeklere oranla daha hassas ve çekingen olabileceği ihtimali üzerinde de düşünülmelidir. İstismar türleri arasında bildirim en zor olan ve gizli tutulmasının cinsel istismar olduğuna dair birçok araştırma bulgusu vardır (Çavlin-Bozbeyoğlu, 2009; Luterek ve ark., 2005; Schaaf ve ark., 1998; Zlotnick ve ark., 1996. Zeren'in (2012) araştırmasında erkeklerde fiziksel istismar oranı yüksek çıkarken kızlarda duygusal istismar daha yüksek oranda görülmüş ancak fark anlamlı bulunamamıştır. Bu sonuçlar değerlendirildiğinde her iki cinsin de hemen hemen aynı oranlarda istismar veya ihmale maruz kaldığı öngörülse dahi kadınların daha çok cinsel istismara maruz kaldıklarını bildirdikleri görülmüştür. Bunun sebebinin, erkeklerin kadınlara nazaran daha az cinsel obje şeklinde algılanıyor olması olabilir. Literatürde cinsel istismara maruz kalma riski altındaki kişiler incelendiğinde; kızların erkeklere oranla daha yüksek risk grubunda olduğu anlaşılmaktadır. Olgunluğunu tamamlamamış, zihinsel ve fiziksel engelli, kendini ifade edemeyen ve fazla huzursuzluk çıkararak çocuklar da daha fazla risk altındadırlar. Hem kadınlar hem de erkeklerde de risk oranı, ebeveynlerden uzakta olma, ihmalkar ebeveynlere sahip olma ve aile yaşamının mutsuz algılanması şartlarında artmaktadır. Cinsel anlamda kötüye kullanılan erkeklerin cinsel istismarda bulunma olasılığı, mağdur olmayanlara göre daha yüksektir. Ayrıca; toplumda ezik olarak tabir edilen, başkasına bağımlı, içine kapanık yüksek anksiyetesi olan, güçsüz, kaygılarını ifade edemeyen, tehlike yaratabilecek koşulları tanımayan ergenler yüksek risk grubundadırlar (Yılmaz, 2002). Cinsel istismar sık rastlanan ve genelde yıllarca süren bir durum olmakla birlikte sıklıkla gizli kalmaktadır. Vakaların yalnızca %15'inin bildirildiği düşünülmektedir. Cinsel istismarın yaygınlığı konusunda bildirilen oranlar büyük farklılıklar göstermektedir (kadınlar için %6-62, erkekler için %3-39). Gerçek yaygınlığın kadınlar için %12-17, erkekler için %5-8 olduğu düşünülmektedir (Taner ve Gökler, 2004).

Çalışmaya katılan öğrencilerin sınıf düzeylerine göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği genel toplam puanı ve alt boyut toplam puanları, Rosenberg Benlik Saygısı ölçeği ve Beck Depresyon ölçeği toplam puan ortalamaları arasındaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı araştırılmak istenmiştir. Bu bağlamda sınıf düzeylerine göre fiziksel ihmal, benlik saygısı ve bekk depresyon

ölçeği toplam puanları arasındaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür ($p<.05$). 10.sınıfların fiziksel ihmal sıra ortalamalarının 9.sınıflara göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür. 9.sınıf öğrencilerin rosenberg benlik saygısı toplam puanı 10.sınıf öğrencilerine göre, 11.sınıf öğrencilerinin beck depresyon toplam puanı 10.sınıflara göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Uluğ ve Gökçay (1985), çalışmaların neticesinde ergenlerin problemlerinin temel kaynağı olarak gelecek ve meslek kaygısı olduğunu bildirmişlerdir. Bu dönemlerdeki ergenlerin diğer genel sıkıntıları haricinde bazı belirgin sıkıntıları olduğu da düşünüldüğünde, geleceğine önemli bir yön vermek için üniversite sınavı için hazırlanmak, bu sınavın yarattığı endişe, kendisine has dünya görüşüne sahip olmak ve özgürce yaşama istemesine karşın yine ebeveynlerine bağlı hareket etmek şüphesiz ergenlik dönemindeki bireyler için çokta kolay değildir.

Çalışmaya katılan öğrencilerin anne ve baba eğitim düzeylerine göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği genel toplam puanı ve alt boyut toplam puanları, Rosenberg Benlik Saygısı ölçeği ve Beck Depresyon ölçeği toplam puan ortalamaları arasında farklılık olup olmadığı araştırılmıştır. Buna istinaden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ortalamalar arasında farklılık olmadığı sonucuna varılmıştır ($p>.05$). Malatya il merkezinde yapılan bir çalışmaya göre de ergenlik çağındaki öğrencilerin anne ve babalarının öğrenim durumları ile depresyon arasında bir ilişki bulunmamıştır ($p>0.05$) (Özfirat ve ark., 2009). Bu çalışmada olduğu gibi Zeren ve Ark (2012) ve Kourt (2011)'un araştırmalarında da ilişki saptanmamıştır. Ancak Tezcan (1988) ve Fidan (1991) çalışmalarında eğitim durumu düşük seviyede olan ailelerin ve okula karşı tutumu olumsuz olan ailelerin çocuğun başarısını olumsuz yönde etkilediğini saptamışlardır.

Çocukluktaki travmalara sebep gösterilen etkenlere baktığımız zaman geçmiş literatürdeki çalışmalar bize öncelikli olarak ekonomik nedenlerden kaynaklanan problemlerin etkili olduğunu göstermiştir (Zeytinoğlu 1999, Polat 2001, Horton ve Cruise 2001, Güler ve ark. 2002, Erginer 2007). Önceki araştırmalarda ulaşılan bulguların çoğunluğunda gelir seviyesinin düşük olması, istismar veya ihmal ile ilişkili olduğu yönündedir. Başka çalışmaları incelediğimizde benzer sonuçları içeren

çalışmalar olduğu görülmüştür, örneğin, Aydın ve İşmen (2003) askere giden erkeklerin küçük yaşlarda maruz aldığı travmaları gelir düzeyinin azalmasına bağlı olduğunu belirtmiştir. Diğer benzer sonuçlarda Yılmaz-Irmak (2008)'in yaptığı araştırmalarda öne çıkmıştır. Yüksekaya (1995), yaptığı araştırmasında gelir düzeyini yeterli gören öğrencilerin benlik saygısı düzeyleri, az yeterli ve yeterli bulmayan öğrencilere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Dursun (2004), ekonomik düzeyin, öğrencilerin kendilerine olan güven ve öz saygı gelişiminde önemli bir etken olduğunu belirtmiştir (Akt. Keskin ve Sezgin 2009). Bu sebeple çalışmamızda ortalama ekonomik gelir düzeyi açısından değerlendirildiğinde, gelir düzeyine göre örneklem grubunun çocukluk çağı travmaları açısından farklılık gösterebileceği düşünülmüştür. Ancak ortalamalar arasındaki bu farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı sonucuna varılmıştır ($p > .05$). Farklılık saptanmamasının nedeni örneklem grubumuzun benzer ekonomik düzeydeki bireylerden oluşması olabilir.

Topçu (1997), istismara maruz kalan ergenlerin yüksek ihtimalle problemlili ailelerin çocukları olduğu kanısını önemle bildirmektedir. Ayrıca istismarın herhangi bir sosyodemografik grupla kişilerle ilgisi belirlenmemiş olup, her sosyoekonomik ve kültürel düzeyde karşımıza çıkabileceğini bildirmektedir.

Dağılmış aileden olma, ayrılık, terkedilme, tek başına bırakılma, çocuğun ebeveynleriyle yakın ilişki kuramaması, anne-baba eksikliği gibi etkenlerin (Bulut 1996, Polat 2001, Örsel ve ark. 2011) küçük yaşlarda travma yaşamaya neden olduğunu ve travma yaşamak için risk faktörü taşıdığını belirten çalışmalar karşımıza çıkmaktadır. Yörükoğlu (2000)'na göre anne babalarının neden boşandıklarını bilmeyen çocuklar kendilerini suçlamakta, ebeveynlerin tartışmalarından ve ayrılığında kendisini sorumlu tutmakta ve bu durum ergenlerde benlik saygısının olumsuzlaşmasına ve kendisini değersiz görmesine yol açmaktadır. Richardson ve McCabe (2001) ana baba ayrı olan çocukların, birlikte olanlara nazaran daha yüksek düzeyde anksiyete ve depresyon geliştirdiklerini; Özkardeş (1994), baba yoksunluğunun her iki cinsin de benlik saygılarını olumsuz etkilediğini; Kuyucu (2007), huzurlu ve sağlıklı yuva da yaşayan ergenlerin, parçalanmış ve geçimsiz

ailede yetişen ergenlere göre daha yüksek benlik saygısına sahip olduklarını; Çetin (2004), ölümü ve ayrılığı yaşamış ergenlerin psikolojik semptomlarının, ailesiyle yaşayan ergenlere nazaran daha fazla olduğunu; saptamışlardır. Ancak çalışmamızda anne baba medeni durumlarına göre çocukluk çağı travmaları açısından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık olmadığı sonucuna varılmıştır ($p>.05$). Bunun sebebi anne babanın ayrı yaşamasından ziyade çocuğun birlikte yaşadığı ebeveynlerden destek görmesi ve her iki ebeveyn ile ilişkisini sürdürmesi ayrılık etmeni ile ilgili etkiyi ortadan kaldırmış olması olabilir.

Travma yaşantıları olan birinin benlik saygısının ve hem kendine hem de çevresine olan güveninin azaldığı, bedensel bütünlüğünü kabul etmediği ve kendisini önemsiz bir birey olduğu görüşüne inandırdığı bilinmektedir (Gander ve Gardiner, 2001 aktaran Argun, 2005: 68; Loos ve Alexander, 1997: 351). Ergenlerin rosenberg benlik saygısı ve beck depresyon ile çocukluk çağı travmaları ölçeği genel toplam puanı ve alt boyut toplam puanları arasında anlamlı ilişki olup olmadığı araştırılmıştır. Buna göre, minimizasyon ile beck depresyon ve benlik saygısı ile beck depresyon toplam puanları arasında anlamlı, zayıf, ters yönlü ve doğrusal bir ilişki bulunduğu görülmüştür ($p<.05$). Ergenlerin rosenberg benlik saygı puanları arttıkça beck depresyon puanlarının azaldığı, minimizasyon puanları arttıkça beck depresyon puanlarının azaldığı gözlenmiştir. Bu durumu, travmayı unutmamanın, inkar etmenin bir ölçüde depresyona karşı koruyucu olabileceği şeklinde de yorumlayabiliriz. Depresyon, düşük benlik saygısının emosyonel anlatımı olarak düşünülebilir (Çuhadaroğlu, 1986). İhtiyaçlarına karşılık verilmeyen, sağlıklı bir aile yapısında yetişmiş, şefkat görmemiş çocukların benliklerini olumsuz algıladıkları ve kendilerini değersiz olduklarına inandırdığı, dolayısıyla olumsuz bir benlik yapısı oluşturdukları ve geliştirdikleri düşünülmektedir. Özellikle aile ortamındaki gergin ve mutsuz ortam, ebeveynler arasındaki şiddet çocuğun benlik saygısının azalmasında büyük rol oynadığı düşünülmektedir.

Çalışmaya katılan ergenlerin akademik başarıları ile çocukluk çağı travmaları ölçeği genel toplam puanı ve alt boyut toplam puanları, rosenberg benlik saygısı ölçeği ve beck depresyon ölçeği toplam puan arasında doğrusal bir ilişki olup olmadığı araştırılmak istenmiştir. Araştırmada akademik başarı ile duygusal istismar ve duygusal ihmal arasında anlamlı düzeyde doğrusal, ters yönlü ve zayıf bir ilişki

bulunduğu tespit edilmiştir ($p < .05$). Diğer bir ifade ile ergenlerin duygusal istismar ve duygusal ihmal toplam puanları azaldıkça akademik başarı puanlarının arttığı görülmüştür. Daha önceki yıllarda yapılmış benlik saygısı ile akademik başarı arasındaki çalışmalar ise orta seviyede ilişkinin varlığını ortaya koymuştur (Santrock, 2012). Bulunan orta düzey ilişkiler, yüksek benlik saygısına sahip olmanın istenilen düzeyde okul başarısını da beraberinde gösterememektedir (Baumeister, Campbell, Krueger ve Vohs, 2003). Bireyin benlik saygısını artırma yönündeki eylemler, akademik başarı anlamında her zaman olumlu bir gelişmenin habercisi değildir (Davies ve Brember, 1999). Benlik saygısı yüksek olan kişiler çoğu zaman daha fazla inisiyatif alıyor olsalar bile, bu durum doğru veya yanlış davranışlar gibi hem olumlu hem de ve olumsuz sonuçları beraberinde getirebilmektedir (Baumeister ve diğerleri, 2003).

ALTINCI BÖLÜM

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma ergenlik çağındaki öğrencilerin çocukluk çağı travmatik yaşantıları ve benlik saygısının akademik başarı ile ilişkisini incelemek üzere gerçekleştirilmiştir. Bu bölümde, araştırmada çıkan bulgulara dayalı olarak ulaşılan sonuçlara ve önerilere yer verilmiştir.

Ergenlerin Rosenberg benlik saygısı ve Beck depresyon ile çocukluk çağı travmaları ölçeği genel toplam puanı ve alt boyut toplam puanları arasında yapılan değerlendirmede minimizasyon ile beck depresyon ve benlik saygısı ile beck depresyon toplam puanları arasında anlamlı, zayıf, ters yönlü ve doğrusal bir ilişki bulunduğu görülmüştür. Ergenlerin rosenberg benlik saygı puanları arttıkça beck depresyon puanlarının azaldığı, minimizasyon puanları arttıkça beck depresyon puanlarının azaldığı saptanmıştır. Ayrıca akademik başarı ile duygusal istismar ve duygusal ihmal arasında anlamlı düzeyde doğrusal, ters yönlü ve zayıf bir ilişki bulunduğu tespit edilmiştir. Yani; ergenlerin duygusal istismar ve duygusal ihmal toplam puanları azaldıkça akademik başarı puanlarının arttığı görülmüştür. Bu araştırma da kız öğrencilerin beck depresyon puanlarının erkeklere göre anlamlı şekilde daha yüksek olduğu ortaya konulmuştur.

10.sınıfların fiziksel ihmal sıra ortalamalarının 9.sınıflara göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu, 9.sınıf öğrencilerin rosenberg benlik saygısı toplam puanı 10.sınıf öğrencilerine göre, 11.sınıf öğrencilerinin beck depresyon toplam puanı 10.sınıflara göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

Bu sonuçlardan yola çıkarak şu önerilerde bulunulabilir:

1. Literatürü incelediğimiz zaman çocukluk çağı travmatik yaşantıları ile benlik saygısı ve akademik başarının bir arada incelendiği bir araştırmaya rastlanamamıştır. Yani araştırmanın sonuçlarının devamlılığının test edilebilmesi için başka yeni örneklem gruplarıyla araştırmalar yapılabilir. Ayrıca, araştırmanın kapsamının genişletilmesi, katılımcı sayısının artırılması, kontrol grubunun dâhil edilmesi gibi etkenlerin araştırmaya katkı sağlayabileceği öngörülmektedir.

2. Çocukluk çağı travmatik yaşantılarının uzun süren etkileri sadece ergenlik döneminde değil farklı yaşam dönemlerinde de karşımıza çıkabilmektedir. Dolayısıyla, farklı yaşam dönemlerinde de bu tür etkilerin incelendiği bir araştırma yapılabilir.
3. Çocukların travma yaşaması her toplumda olduğu gibi maalesef ki Türk toplumunda da görülebilmektedir. Çocuklar bu tarz travmatik tecrübelerle maruz bırakılmadan önce birtakım tedbirler alınmalı, çocuklara istismarı uygulayan ve travma yaşamasına sebep olan risk grupları belirlenmeli ve bu tür durumlarla tekrardan karşılaşmamak için bireylerin çocuk yetiştirmek ve eğitmek anlamında bilgilendirilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.
4. Çocuk istismarı ve ihmalinin belirtileri, bu belirtilerle karşılaşıldığı zamanında müdahale edilmesi hususunda öğretmenlere, ailelere ve çocuklara yönelik açıklayıcı, aydınlatıcı ve fayda sağlayıcı çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Adams, J. F. (1995). *Ergenliği anlama* (O. Bekir, Çev.) Ankara: İmge.
- Akyüz, E. (1999). *Ulusal ve Uluslararası Hukukta Çocukun Haklarının ve Güvenliğinin Korunması*. MEB Yayınları.
- Ali Güllü GÜTEF Eğitim Bilimleri Böl. Beşevler-Ankara-Tr.
- Aral, N. ve Gürsoy, F. (2001). “Çocuk Hakları Çerçevesinde Çocuk İhmal ve İstismarı”. *Milli Eğitim Dergisi*, 151, 36-39.
- Argun, Yasemin (2005), *Anne Baba ve Öğretmenlerin Öğrenilmiş Güçlülüğü ile Okulöncesi Çocukların Davranışsal - Duygusal Güçlülüğü ve Kendilik Algısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Arıcı, İ. (2007). *İlköğretim din kültürü ve ahlak bilgisi dersinde öğrenci başarısını etkileyen faktörler* (Ankara örneği). Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Arıcı, İ. (2007). *Öğrenci Ailelerinin Sosyo-ekonomik Düzeylerinin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersindeki Başarılarına Etkisi*. İlahiyat Fakültesi Dergisi, 12(2), 151–168.
- Aslan, Halime ve Alparslan, Nazan (1999), “Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği'nin Bir Üniversite Öğrencisi Örnekleminde Geçerlik, Güvenirlilik ve Faktör Yapısı”. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 10 (4), 275- 285.
- Aydın, A. (2014). *Eğitim psikolojisi*. Ankara: Pegem Yayımcılık.
- Aydın, B., (1996), *Benlik Kavramı ve Ben Semaları*, Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Dergisi, (Sayı:8), 41-47.

- Bekçi, Banu (2006), *İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinde Aile İçi Çocuk İstismarı ve Öfke Tetikleyicileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bilir, Şule ve diğerleri (1991), “4-12 Yaşları Arasındaki 16.100 Çocukta Örselenme Durumları İle İlgili Bir İnceleme”, Esin Konanç ve diğerleri (Der.), *Çocuk İstismarı ve İhmali, Çocukların Kötü Muameleden Korunması 1. Ulusal Kongresi*, (45-53), Ankara: Gözde Repo Ofset.
- Bostancı, Nihal ve diğerleri (2006), “Üniversite Öğrencilerinde Çocukluk Çağı Travmalarının Depresif Belirtileri Üzerine Etkisi”, *New/Yeni Symposium Journal*, 44 (2), 100-106.
- Boyd, F. B. (2002). *Motivation to continue: enhancing literacy learning for struggling readers and writers*. *Reading and Writing Quarterly: Overcoming Learning Difficulties*, 18, 257–277.
- Brown, G.R. & Anderson, B. (1991). *Psychiatric morbidity in adult psychiatric inpatients with childhood histories of sexual and physical abuse*. *Am J. Psychiatry*, 148, 56-57.
- Cankurtaran-Öntaş, Ö., & Baykara-Acar Y. (2005). *Türkiye’de çocuk suçluluğu olgusu*. S. Uluğtekin, , D. Kucur, E. Kırımsoy, Y. Çavdar, N. Yemiş (Ed.), *Gözetim Mekanizması Destek Hizmetleri: Ankara İli Pilot Projesi. Gözetim Görevlileri Eğitim Programı Yayınları içinde* (93-109). Ankara: Dayanışma Derneği Yayınları, 2.
- Carlson, E. (1999). *Early environment support ve elementary school adjustment in middle adolescence*. *Journal of Adolescent Research*. 14(1), 72-94.
- Choi, N. (2005). *Self-Efficacy and self-concept as predictors of college students’ academic performance*. *Psychology in The Schools*, 42(2), 197-205.
- Clarke, J. I. (1978). *Self-esteem: A family affair*. San Francisco: Harper ve Row Publishers.

- Cüceloğlu, D., (2002). *İnsan ve Davranışı*, Remzi Kitapevi, İstanbul, 11.Basım.
- Çetin, H. (2004). *Yetiştirme yurtlarındaki adölesanların benlik saygıları ve psikolojik belirtileri* (Yayınlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara
- Çetinkaya, S., Arslan, S., Nur, N., Özdemir, D., Demir, Ö. F., Sümer, H. (2006). *Sivas ili merkezinde sosyoekonomik düzeyi farklı üç ilköğretim okulu öğrencilerin benlik saygısı düzeyi*. Klinik Psikiyatri, 1, 116-122.
- Çuhadaroğlu F: *Adolesanlarda benlik saygısı*. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Psikiyatri AD, Ankara, 1986.
- Dadlı, G. (2015). *Ortaokul 8. Sınıf öğrencilerinin fen ve teknoloji dersine yönelik öz düzenleme becerileri ve öz yeterlikleri ile akademik başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam üniversitesi, Kahramanmaraş.
- Dağdelen, S. (2013). *Biyoloji derslerinde öğretmenlerin kişilerarası davranışı, sınıf öğrenme ortamı ve öğrenci başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Demircioğlu Memiş, A. (2007). *Öğrencilerin çalışma oryantasyonlarını etkileyen demografik faktörler*. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 5 (2), 291-321.
- Demirtaş, H., ve Güneş, H. (2002). *Eğitim yönetimi ve denetimi sözlüğü*. Ankara: Anı yayıncılık.
- Erdoğan, Ergun (2007), “Çocuk İstismarı”, www.ctf.edu.tr/-/anabilimdallari/pdf/109/ (02.10.2009).
- Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi, Cilt:2, Sayı:4 (2007)
- Fidan, N., Erden, M. (1991). *Eğitim Bilimlerine Giriş*. Ankara: Repa Eğitim Yayıncılık
- Garbarino, J., Gilliam, G. (1980). *Understanding Abusive Families*. Lexington

- Gottfried, A. W. (2001). *Continuity of academic intrinsic motivation from childhood through late adolescence: a longitudinal study*. Journal of Educational Psychology, 93 (1), 3-13.
- Gökler, R. (2006). *Eğitimde çocuk istismarı ve ihmaline genel bir bakış*. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 10 (3), 47-76.
- Güler, N., Uzun, S., Boztaş, Z. ve Aydoğan, S. (2002). *Anneleri tarafından çocuklara uygulanan duygusal ve fiziksel istismar/ihmal davranışı ve bunu etkileyen faktörler*. Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi 24(3), 128-134.
- H. Chen- D. Mechanic- S. Hansell, “*A Longitudinal Study of Self Awareness and Depressed Mood in Adolescence*”, Journal of Youth and Adolescence, 1998, vol.,27, pp.719-733
- Hamarta, E. ve Demirbaş, E. (2009). *Lise öğrencilerinin utangaçlık ve benlik saygılarının fonksiyonel olmayan tutumlar açısından incelenmesi*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 21, 240-247.
- Hancı, H. (2002). *Çocuk ve ergen suçluluğu*. Adli tıp ve adli bilimler içinde (237263). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Heatherton, T. F. ve Wyland, C. L. (2003) *Assessing self-esteem*. S. J. Lopez ve C. R. Synder (Ed.). Positive Psychology Assessment (ss: 219-233). Washington DC: America Psychological Association.
- Helfer R. E., Kempe C.H. (1972). *Helping the Battered Child and His Family*. Philadelphia: J. B. Lippincott.
- Horton, C. B., & Cruise, T. K. (2001). *Child abuse and neglect, the school's response*. New York: The Guilford Press.

- Hovens, J.G.F.M., Wiersma, J.E, Giltary, E.J., van Oppen, P., Penninx, B.W.J.H., Zitman, F.G. (2010). *Childhood Life Events and Childhood Trauma in Adult Patients with Depressive, Anxiety and Comorbid Disorders vs. Controls*. Acta Psychiatrica Scandinavica, 122, 66-74.
- Howie, S. J., & Pietersen, J. J. (2001). *Mathematics literacy of final year students: South African realities*. Studies in Educational Evaluation, 27, 7-25.
- Jillian, P. (2004). Self esteem. London : Franklin Watts.
- Kara, B. , Biçer, Ü., & Gökalp A. S. (2004). *Çocuk istismarı*. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi, 47, 140-151.
- Karaca, N. (2001). *Duygusal istismara uğramış ergenlerin bazı kişilik özelliklerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Kars, Ö. (1996). *Çocuk istismarı: Nedenleri ve sonuçları*. Ankara: Bizim Büro Basımevi
- Keskin, G., Sezgin B. (2009). *Bir Grup Ergende Akademik Başarı Durumuna Etki Eden Etmenlerin Belirlenmesi*. Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi, 4(10), 6.
- Klomegah, R. Y. (2007). *Predictors of academic performance of university students: an application of the goal efficacy model*. College Student Journal, 41(2), 407-415.
- Kocaman, A. (2008). *Ailenin sosyokültürel ve sosyoekonomik durumunun öğrencinin okul başarısına etkisi: İnönü EML örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Beykent Üniversitesi, İstanbul.
- Koutsoulis, M. K., & Campbell, J. R. (2001). *Family processes affect students' motivation, and science and math achievement in Cypriot high schools*. Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal, 8, 108–127.

- Kulaksızoğlu, Adnan (2001), *Ergenlik Psikolojisi*, 4. Baskı, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kulaksızoğlu, Adnan; *Ergenlik Psikolojisi*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 2000.
- Kurtoğlu D Ve Rezaki M (1999). *Huzurevindeki Yaşlılarda Depresyon, Bilişsel Bozukluk Ve Yeti Yitimi*. Türk Psikiyatri Dergisi, 10(3): 173-179.
- Kuyucu, Y. (2007). *Boşanmış ailede yetişen ergenlerin bilişsel arpıtmalarıyla benlik değeri arasındaki ilişki* (Yayınlanmamış doktora tezi). Dokuz Eylöl Üniversitesi, İzmir.
- Lars Wichstrom, “*Self-Concept Development During Adolescence*”, (in) *Personality Development During Adolescence: A Cross National and Life Span Perspective*, (ed.) Eva Skoe and Anna Lauise Vonder Lippe, Routledge, New York, 1998, pp.99-100.
- Liu, X., & Koirala, H. (2009). *The effect of mathematics self-efficacy on mathematics achievement of high school students*. Paper presented at the annual conference of the Northeastern Educational Research Association, University of Connecticut, Connecticut.
- Loos, Mary Elizabeth ve Alexander, Pamela C. (1997), “*Differential Effects Associated With Self-Reported Histories of Abuse and Neglect in A College Sample*”, *Journal of Interpersonal Violence*, 12 (3), 340-360.
- Lopez, Molly A. ve Heffer, Robert W. (1998), “*Self-Concept and Social Competence of University Student Victims of Childhood Physical Abuse*”, *Child Abuse and Neglect*, 22 (3), 183-195.
- M. Rosenberg, *Society And The Adolerscent Self İmage*, Princeton Universty, Press, Princeton, 1965, pp.30-31
- Machado, Carla ve diğerleri (2007), “*Child and Partner Abuse*’’: Self-Reported Prevalence

- Maier, E. H. & Lachman M.E. (2000). *Consequences of early parental loss and seperation for health and well-being in midlife*. International Journal Of Behavioral Development, 24 (2) ,183
- Martin, Graham ve diğ erleri (2004), “*Sexual Abuse and Suicidality: Gender Differences in A Large Community Sample of Adolescents*”, Child Abuse and Neglect, 28 (5), 491-503.
- Melike Sayıl- Ayş en Güre- v.d. , “*Ergenliğ e Geç iş te Bilgilendirmenin Ergenin Bilgi Düzeyi ve Benlik Algısına Etkisi*”, Türk Psikoloji Dergisi, 2002, 17 (50), s.48
- Mullen P.E, Martin J.L, Anderson J.C, Romans, S.F., & Herbison, G.P (1996). *The Long-term Impact of the Physical, Emotional, and Sexual Abuse of Children: A Community Study*. Child Abuse Review, 20(1), 7-21.
- Onur, B. (2014). *Geliş im psikolojisi*. Ankara: İmge Yayınevi.
- Özen, Ş akir ve diğ erleri (2007), “*Çocukluk Çağı Travmalarının Umutsuzluk, Sigara ve Alkol Kullanımı Üzerine Etkisi; Üniversite Son Sınıf Öğrencilerini İnceleyen Bir Çalışma*”, Düşünen Adam: Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi, 20 (2), 6878.
- Özer, Y., ve Anıl, D. (2011). *Öğrencilerin fen ve matematik başarılarını etkileyen faktörlerin yapısal eşitlik modeli ile incelenmesi*. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 41, 313-324.
- Özfirat, Ö., Pehlivan, E., Özdemir, F. (2009). *Malatya İl Merkezindeki Lise Son Sınıf Öğrencilerinde Depresyon Prevalansı ve İlişkili Faktörler*. İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi. 16 (4) 247-255.
- Özkan, E., ve Yıldırım, S. (2013). *Geometri başarısı, geometri öz-yeterliği, ebeveyn eğitim durumu ve cinsiyet arasındaki ilişkiler*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi,46(2), 249-261.

- Özkardeş, O. G. (1994). *Baba yoksunluğunun benlik kavramına etkisi ve babasız öğrencilerin problemlerinin hangi alanlarda yoğunlaştığının saptanması*. Pedagoji Dergisi, (3), 147-186.
- Parke R.D, ve Colimer C.W. (1975). *Child Abuse: an interdisciplinary analysis*, in E.M. Hetherington, (ed) *review of child dewelopment research*. Chicago University, Chicago.
- Patterson, M., Perry, E., Decker, C., Eckert, R., Klaus, S., & Wendling, L.2003). *Factors Associated With High School mathematics performance in the United States*. Studies in Educational Evaluation, 29, 91-108.
- Perry, B. D., Runyan, D. & Sturges, C. (1998). *Bonding and attachment maltreated children: How abuse and neglect in childhood impact social and emotional development*. Child Trauma Academy Materials, 1(5),42-53
- Polat, O. (2007). *Tüm boyutlarıyla çocuk istismarı 1: tanımlar*, Ankara: Seçkin Yayınları.
- Polat, Oğuz (2001), *Çocuk ve Şiddet*, İstanbul: Der Yayınları.
- Polat, S. (2009). *Akademik başarısızlığın toplumsal eşitsizlik temelinde çözümlenmesi*. Eğitim Bilim Toplum Dergisi, 7 (25), 46-61.
- Purdue, N., & Hattie, J. (1999). *The relationship between study skills and learning outcomes: A meta-analysis*. Australian Journal of Education, 43(1), 72-86.
- R. G., Simmons, & F. Rosenberg, “*Sex, Sex Roles and Self Image*”, Journal of Youth and Adolescence, 1975, 4, pp. 229-258; Wichstrom, a.g.e., pp.118-119.
- Richardson, S. & McCabe, M. P. (2001). *Parental divorce during adolescence and adjustment in early adulthood*, *Adolescence*, 36 (143), 467-489.
- Rummell, Robin Malinosky ve diğerleri (1993), “*Long-Term Consequences of Childhood Physical Abuse*”, *Psychological Bulletin*, 114 (1), 68-79.

- S. Coopersmith, *The Antecedents of Self-Esteem*, San Fransisco, W.H. Freeman and Company. 1974
- Sam, N., Sam, R., Öngen, K. B. (2010). *Üniversite öğrencilerinin çevresel tutumlarının yeni çevresel paradigma ve benlik saygısı ölçeği ile incelenmesi*. Akademik Bakış Dergisi, 21, 1-16.
- Schwarzer, R., & Hallum, S. (2008). *Perceived teacher self-efficacy as a predictor of job stress and burnout: mediation analyses*. International Association of Applied Psychology, Applied Psychology: An International Review, 57, 152–171
- Sciangula, A., Morry, M. M. (2009). *Self esteem and perceived regard: How I see myself affects my relationship satisfaction*. The Journal of Social Psychology, 2, 143-158.
- Skaalvik, E. M., & Skaalvik, S (2010). *Teacher self-efficacy and teacher burnout: A study of relations*. Teaching and Teacher Education 26, 1059-1069.
- Sobsey, Dick ve diğerleri (1997), “*Gender Differences in Abused Children With and Without Disabilities*”, Child Abuse and Neglect, 21 (8), 707-720.
- Subaşı, G. (2007). *Üniversite öğrencilerinde sosyal kaygıyı yordayıcı bazı değişkenler*. Eğitim ve Bilim, 32, 3-15.
- Şad, S.N. (2012). *Investigation of parental involvement tasks as predictors of primary students' turkish, math, and science & technology achievement*. Eğitim Araştırmaları - Eurasian Journal of Educational Research, 49, 173196.
- Şahin. F. (2008). *Fiziksel İstismar*. Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Temel Kitabı. ed(s) Çetin F.Ç., Coşkun A., İşeri E. ve ark. Ankara:Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Derneği.

- Şevik, Y. (2014). *İlköğretim müdür ve müdür yardımcılarının öğrencilerin akademik başarısını etkileyen faktörlere ilişkin görüşleri ile akademik başarısına katkıları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Mehmet Akif Üniversitesi, Burdur.
- Taner Y, & Gökler B (2004). *Çocuk istismarı ve ihmali: Psikiyatrik yönleri*. Hacettepe Tıp Dergisi, 35, 82–86.
- Taner, Y. ve Bahar, G. (2004); “*Çocuk İstismarı ve İhmali, Psikiyatrik Yönleri*”, Hacettepe Tıp Dergisi, 35: 82-85
- Temel Z.F., Aksoy B.A.(2001). *Ergen Ve Gelişimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık
- Topbaş, M. (2004). *A Big Shame of Mankind: Child Abuse*. TAF Preventive Medicine Bulletin, 3(4), 76-80.
- Topçu S. *Çocuk ve Gençlerin Cinsel İstismarı*, 1. Baskı, Ankara, Doruk Yayıncılık, 1997, 36-80.
- Turhan, E., Sangün, Ö., & İnandı, T. (2006). *Birinci basamakta çocuk istismarı ve önlenmesi*. Sted, 15, 153- 157.
- Umar, M. (2012). *Aile İçindeki Şiddetin Çocuk Üzerindeki Etkileri*. Erişim tarihi: 05.02.2014, <http://www.ozgur-gundem.com>.
- Ünal G. *Aile İçi Şiddet*. Aile ve Toplum Dergisi, 2005;2 (8):77-85.
- Ünal S Ve Özcan E (2000). *Depresyonda Hazırlayıcı, Ortaya Çıkarıcı Ve Koruyucu Etkenler*. Anadolu Psikiyatri Dergisi 1(1):41- 45.
- Ünal, F. (2008). *Çocuk İhmal ve İstismarı*. TSA Dergisi, 12 (1), 9-18.
- Ünal, F.(2008). *Ailede çocuk istismarı ve ihmali*. TSA Dergisi, 12(1), 9–15.

- Veselska1 Z., Geckova1 A.M., Gajdosova B., Orosova O., Dijk1 JPV., Reijneveld S.A.(2009), *Socio-economic differences in self-esteem of adolescents influenced by personality, mental health and social support*, *European Journal of Public Health*, Vol. 20, No. 6, 647–652
- Wagner, P., Schober, B., & Spiel, C. (2008). *Time investment and time management: An analysis of time students spend working at home for school*. *Educational Research and Evaluation*, 14(2), 139-153.
- Wang, D. B. (2004). *Family background factors and mathematics success: A comparison of Chinese and US students*. *International Journal of Educational Research*, 41, 40-54.
- Yavuz, M. F., Kablamacı Atan, Y., Atamer, T. A., & Gölge, Z. B. (2003). *Lise öğrencilerinde fiziksel şiddetin değerlendirilmesi: Okulda ve ailede karşılaşılan şiddet ve öğrencilerin kendi uyguladığı şiddet*. *Adli Bilimler Dergisi*, 2, 39-47.
- Yavuz, Ş. (2007). *Son Çocukluk Dönemi Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin Benlik Saygısı ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yavuzer, H. (2000). *Eğitim ve Gelişim Özellikleriyle Okul Çağı Çocuğu*. Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Yelkenci,İ., 2013, “*Üniversite Sınavına Hazırlanan Öğrencilerin Depresyon İle Anksiyete Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi*”, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
- Yenibaş, R. (2002). *Aile içi istismarın ergenin umutsuzluk düzeyi ile ilişkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Yılmaz-Irmak, T., (2008). *Çocuk istismarı ve ihmalinin yaygınlığı ve dayanıklılıkla ilişkili faktörler*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.

Yiğit H., (2010) *Ergenlerin Benlik Saygılarının Yaşam Doyumu Ve Bazı Özlük Nitelikleri Açısından İncelenmesi*, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi

Yörükoglu, A. (2000). *Çocuk ruh sağlığı*. Ankara: Özgür Yayınları.

Yüksekkaya, S. (1995). *Üniversite Öğrencilerinde Benlik Saygısının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

Yvonne, V., Straus, M., Gelles, J. R., & Harrop, W. J. (1991). *Verbal aggression by parents and psychological problems of children*. Child Abuse and Neglect, 15, 223-238

Ziyalar, N. (1993). *Çocukta fiziksel istismar ve bunun adli tıp açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.

EKLER

EK- 1. Kişisel Bilgi Formu

Bu araştırma Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı'nda tez çalışması için kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Lütfen soruları eksiksiz olarak, size en uygun gelen seçenekleri işaretleyerek yanıtlayınız. Anketlerde vereceğiniz cevaplar sadece araştırma amaçlı kullanılacak ve kesinlikle gizli tutulacaktır.

1. **Cinsiyetiniz:** Kız ( ) Erkek ( )

2. **Yaşınız:** .....

3. **Kaçıncı sınıfsınız:**

4. **Okulunuz:**

5. **Kaç kardeşsiniz?(kendiniz dahil)** ( ) Tek çocuğum ( ) 2 ( ) 3

( ) 4 ( ) 5 ( ) 6 ve üstü

6. **Kaçıncı çocuksunuz:** ( ) 1. ( ) 2. ( ) 3. ( ) 4. ( ) 5. ( ) 6. +

7) **Annenizin Eğitim Durumu:**

1. ( ) Okur-Yazar Değil 2. ( ) Okur-Yazar 3. ( ) İlkokul Mezunu

4. ( ) Ortaokul Mezunu 5. ( ) Lise Mezunu 6. ( ) Üniversite Mezunu

7. ( ) Yüksek Lisans-Doktora Mezunu

8) Babanızın Eğitim Durumu:

1. ( ) Okur-Yazar Değil 2. ( ) Okur-Yazar 3. ( ) İlkokul Mezunu
4. ( ) Ortaokul Mezunu 5. ( ) Lise Mezunu 6. ( ) Üniversite Mezunu
7. ( ) Yüksek Lisans-Doktora Mezunu

9) Ailenizin şu anda Ortalama aylık geliri nedir?

- 500 TL ve altı ( ) 501-1000 TL ( ) 1001-1500 TL ( ) 1501-2000 TL ( )
)2001-2500 TL ( ) 2501-3000 TL ( ) 3001 TL ve üstü ( )

10) Anne-babanızın medeni durumu nedir?

1. ( ) İmam nikâhı ile evli 2. ( ) Resmi nikâh ile evli 3. ( ) Boşanmış

11) Ebeveynleriniz boşanmış ise; Boşandıkları sıradaki yaşınız:.....

12) Boşanma sonrası yaşamınızı kiminle sürdürdünüz:

- (1) Anne (2) Baba (3) Akraba (4) Diğer.....

13) Daha önce hiç psikiyatrik tedavi aldınız mı? (1) Evet (2) Hayır

Ek 2. Çocukluk örselenme yaşantıları ölçeği

EK-2. Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği

ÇÖYÖ

Ölçekte 40 ifade vardır. Sizden, her ifadeyi dikkatle okuyup, ifadede belirtilen davranışı çocukluğunuzda gerçekten yaşayıp yaşamadığınızı doğru olarak işaretlemeniz beklenmektedir. Vereceğiniz karara göre ilgili ifade için 5 yanıt seçeneğinden birini işaretleyiniz. Cevaplarınızı iyice düşünerek ve içtenlikle vermeniz, araştırmanın sağlığı bakımından çok önemlidir. Katkılarınız için teşekkür ederim.

LÜTFEN HİÇBİR MADDEYİ BOŞ BIRAKMAYINIZ.					
	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Çok Sık
1. Ben çocukken, ailemde birileri bana vurur ya da beni dövdü.	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Çok Sık
2. Ben çocukken, hiç kimse benimle ilgilenmediği için, kendi bakımımı kendimin daha iyi yaptığımı hissedirdim.	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Çok Sık
3. Ben çocukken, ailemdeki kişiler birbirleriyle tartışır, kavga ederdi.	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Çok Sık
4. Ben çocukken, ailemde benimle ilgilenen ve beni koruyan birinin olduğunu bilirdim.	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Çok Sık
5. Ben çocukken, ailemde bana bağırıp çağıran biri vardı.	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Çok Sık
6. Ben çocukken, annemi ya da kız kardeşlerimi dövülürken ya da onlara vurulurken gördüm.	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Çok Sık
7. Ben çocukken, gereksinimim olan sevgi ve ilgiyi gördüm.	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Çok Sık
8. Ben çocukken, ailemde kendimi önemli ya da özel hissetmemi sağlayan biri vardı.	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Çok Sık
9. Ben çocukken, ailemde kendimi, dövüşerek, ona vurarak ya da ondan kaçarak korumak zorunda kaldığım biri vardı.	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Çok Sık
10. Ben çocukken, ailemde, başarılı biri olmamı isteyen, bir kişinin varlığını hissedirdim.	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Çok Sık
11. Ben çocukken, sevdiğimi hissedirdim.	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Çok Sık
12. Ben çocukken, annem ve babam, bana ve kardeşlerime eşit davranmaya çalışırlardı.	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Çok Sık
13. Ben çocukken, ailemdeki kişilerden, bir doktora ya da hastaneye gitmek zorunda kalacak denli dayak yediğim oldu.	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Çok Sık
14. Ben çocukken, ailemdelikiler, beni bir yerlerim çürüyecek ya da iz kalacak denli dövdü.	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Çok Sık
15. Ben çocukken, bir yetişkinle ya da benden en az beş yaş büyük birisiyle cinsel ilişkim oldu.	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Çok Sık
16. Ben çocukken kemer, sopa, oklava ya da benzeri sert cisimlerle cezalandırıldım.	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Çok Sık
17. Ben çocukken, ailemizin üyeleri birbirlerini korurlardı.	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Çok Sık
18. Ben çocukken, annemle babam ayrı yaşardı ya da boşanmıştı.	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Çok Sık
19. Ben çocukken, fiziksel olarak istismar edildiğime inanıyorum.	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Çok Sık
20. Ben çocukken, evde bana bakan ve benim sorumluluğumu üstlenen bir kişi vardı.	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Çok Sık

21. Ben çocukken, öğretmen, komşu ya da doktor gibi kişilerin dikkatini çekecek denli kötü dayak yerdim.	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Çok Sık
22. Ben çocukken, ailemde denetimsiz davranışları olan kişiler vardı.	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Çok Sık
23. Ben çocukken, ailemdeki kişiler beni okula devam etmem ve eğitimimi sürdürmem için yüreklendirdi.	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Çok Sık
24. Ben çocukken, bana verilen cezalar çok katıydı.	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Çok Sık
25. Ben çocukken, ailemdeki kişiler birbirlerine yakındılar.	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Çok Sık
26. Ben çocukken, birisi bana cinsel amaçla dokunmayı ya da kendisine dokundurtmayı denedi.	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Çok Sık
27. Ben çocukken, birisi kendisi ile cinsel ilişkim olmazsa beni incitmekte ve halkımda yalanlar söylemekte tehdit etti.	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Çok Sık
28. Ben çocukken, ailemde incitilmekte korkutuldum.	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Çok Sık
29. Ben çocukken, birisi benimle cinsel içerikli davranışlara girmeyi ya da bana cinsellikle ilgili şeyler izletmeyi denedi.	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Çok Sık
30. Ben çocukken, ailemde bana güvenen biri vardı.	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Çok Sık
31. Ben çocukken, duygusal olarak istismar edildiğime inanıyorum.	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Çok Sık
32. Ben çocukken, ailemdeki kişiler ne yaptığımı ilgilenir gibi gözükmezler ya da ne yaptığımı bilmezlerdi.	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Çok Sık
33. Ben çocukken, dünyadaki en iyi aileye sahiptim.	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Çok Sık
34. Ben çocukken, cinsel olarak istismar edildiğime inanıyorum.	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Çok Sık
35. Ben çocukken, ailem güç ve destek kaynağımdı.	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Çok Sık

EK- 3. Rosenberg'in Benlik Saygısı Envanteri

RBSE

Lütfen aşağıda yer alan ifadelerin size ne ölçüde uygun olduğunu, aşağıdaki ölçeği dikkate alarak ifadenin yanındaki bölmede işaretleyin. Teşekkürler.

1.Kendimi en az diğer insanlar kadar değerli buluyorum.

a) Çok doğru b) Doğru c) Yanlış d) Çok yanlış

2.Bazı olumlu özelliklerim olduğunu düşünüyorum.

a) Çok doğru b) Doğru c) Yanlış d) Çok yanlış

3.Genelde kendimi başarısız bir kişi olarak görme eğilimindeyim.

a) Çok doğru b) Doğru c) Yanlış d) Çok yanlış

4.Ben de diğer insanların birçoğunun yapabildiği kadar bir şeyler yapabilir.

a) Çok doğru b) Doğru c) Yanlış d) Çok yanlış

5.Kendimde gurur duyacak fazla bir şey bulamıyorum.

a) Çok doğru b) Doğru c) Yanlış d) Çok yanlış

6.Kendime karşı olumlu bir tutum içindeyim.

a) Çok doğru b) Doğru c) Yanlış d) Çok yanlış

7.Genel olarak kendimden memnunum.

a) Çok doğru b) Doğru c) Yanlış d) Çok yanlış

8.Kendime karşı daha fazla saygı duyabilmeyi isterdim.

a) Çok doğru b) Doğru c) Yanlış d) Çok yanlış

9.Bazen kesinlikle bir işe yaramadığımı düşünüyorum.

a) Çok doğru b) Doğru c) Yanlış d) Çok yanlış

10. Bazen hiç de iyi bir insan olmadığımı düşünüyorum.

a) Çok doğru b) Doğru c) Yanlış d) Çok yanlış

Beck Depresyon Ölçeği

Hastanın Soyadı, Adı:.....

Tarih:.....

Bu form son bir (1) hafta içerisinde kendinizi nasıl hissettiğinizi araştırmaya yönelik 21 maddeden oluşmaktadır. Her maddenin karşısındaki dört cevabı dikkatlice okuduktan sonra, size en çok uyan, yani sizin durumunuzu en iyi anlatanı işaretlemeniz gerekmektedir.

- 1 (0) Üzgün ve sıkıntılı değilim.
(1) Kendimi üzüntülü ve sıkıntılı hissediyorum.
(2) Hep üzüntülü ve sıkıntılıyım. Bundan kurtulamıyorum.
(3) O kadar üzgün ve sıkıntılıyım ki, artık dayanamıyorum.
- 2 (0) Gelecek hakkında umutsuz ve karamsar değilim.
(1) Gelecek için karamsarım.
(2) Gelecekte beklediğim hiçbir şey yok.
(3) Gelecek hakkında umutsuzum ve sanki hiçbir şey düzelmeyeceğim gibi geliyor.
- 3 (0) Kendimi başarısız biri olarak görmüyorum.
(1) Başkalarından daha başarısız olduğumu hissediyorum.
(2) Geçmişe baktığımda başarısızlıklarla dolu olduğunu görüyorum.
(3) Kendimi tümüyle başarısız bir insan olarak görüyorum.
- 4 (0) Herşeyden eskisi kadar zevk alıyorum.
(1) Birçok şeyden eskiden olduğu gibi zevk alamıyorum.
(2) Artık hiçbir şey bana tam anlamıyla zevk vermiyor.
(3) Herşeyden sıkılıyorum.
- 5 (0) Kendimi herhangi bir biçimde suçlu hissetmiyorum.
(1) Kendimi zaman zaman suçlu hissediyorum.
(2) Çoğu zaman kendimi suçlu hissediyorum.
(3) Kendimi her zaman suçlu hissediyorum.
- 6 (0) Kendimden memnunum.
(1) Kendimden pek memnun değilim.
(2) Kendime kızgınım.
(3) Kendimden nefrete ediyorum.
- 7 (0) Başkalarından daha kötü olduğumu sanmıyorum.
(1) Hatalarım ve zayıf taraflarım olduğumu düşünmüyorum.
(2) Hatalarımdan dolayı kendimden utanıyorum.
(3) Herşeyi yanlış yapıyor muyum gibi geliyor ve hep kendimi kaba hat buluyorum.
- 8 (0) Kendimi öldürmek gibi düşüncülerim yok.
(1) Kimi zaman kendimi öldürmeyi düşündüğüm oluyor ama yapmıyorum.
(2) Kendimi öldürmek isterdim.
(3) Fırsatını bulsam kendimi öldürürüm.
- 9 (0) İçimden ağlamak geldiği pek olmuyor.
(1) Zaman zaman içimden ağlamak geliyor.
(2) Çoğu zaman ağlıyorum.
(3) Eskiden ağlayabilirdim ama şimdi istesem de ağlayamıyorum.
- 10 (0) Her zaman olduğumdan daha canı sıkın ve sinirli değilim.
(1) Eskisine oranla daha kolay canım sıkılıyor ve kızıyorum.
(2) Herşey canımı sıkıyor ve kendimi hep sinirli hissediyorum.
(3) Canımı sıkın şeylere bile artık kızamıyorum.
- 11 (0) Başkalarıyla görüşme, konuşma isteğimi kaybetmedim.
(1) Eskisi kadar insanlarla birlikte olmak istemiyorum.
(2) Birileriyle görüşüp konuşmak hiç içimden gelmiyor.
(3) Artık çevremde hiçkimseyi istemiyorum.
- 12 (0) Karar verirken eskisinden fazla güçlük çekmiyorum.
(1) Eskiden olduğu kadar kolay karar veremiyorum.
(2) Eskiyeye kıyasla karar vermekte çok güçlük çekiyorum.
(3) Artık hiçbir konuda karar veremiyorum.
- 13 (0) Her zamankinden farklı göründüğümü sanmıyorum.
(1) Aynada kendime her zamankinden kötü görünüyorum.
(2) Aynaya baktığımda kendimi yaşlanmış ve çirkinleşmiş buluyorum.
(3) Kendimi çok çirkin buluyorum.
- 14 (0) Eskisi kadar iyi iş gücü yapabiliyorum.
(1) Her zaman yaptığım işler şimdi gözümde büyüyor.
(2) Ufacık bir işi bile kendimi çok zorlayarak yapabiliyorum.
(3) Artık hiçbir iş yapamıyorum.
- 15 (0) Uykum her zamanki gibi.
(1) Eskisi gibi uyuyamıyorum.
(2) Her zamankinden 1-2 saat önce uyanıyorum ve kolay kolay tekrar uykuya dalamıyorum.
(3) Sabahları çok erken uyanıyorum ve bir daha uyuyamıyorum.
- 16 (0) Kendimi her zamankinden yorgun hissetmiyorum.
(1) Eskiyeye oranla daha çabuk yoruluyorum.
(2) Her şey beni yoruyor.
(3) Kendimi hiçbir şey yapamayacak kadar yorgun ve bitkin hissediyorum.
- 17 (0) İştahım her zamanki gibi.
(1) Eskisinden daha iştahsızım.
(2) İştahım çok azaldı.
(3) Hiçbir şey yiyemiyorum.
- 18 (0) Son zamanlarda zayıflamadım.
(1) Zayıflamaya çalışmadığım halde en az 2 Kg verdim.
(2) Zayıflamaya çalışmadığım halde en az 4 Kg verdim.
(3) Zayıflamaya çalışmadığım halde en az 6 Kg verdim.
- 19 (0) Sağlığım ile ilgili kaygılarım yok.
(1) Ağrılar, mide sancıları, kabızlık gibi şikayetlerim oluyor ve bunlar beni tasalandırıyor.
(2) Sağlığımın bozulmasından çok kaygılanıyorum ve kafama başka şeylere vermekte zorlanıyorum.
(3) Sağlık durumum kafama o kadar takılıyor ki, başka hiçbir şey düşünemiyorum.
- 20 (0) Sekse karşı ilgimde herhangi bir değişiklik yok.
(1) Eskisine oranla sekse ilgim az.
(2) Cinsel isteğim çok azaldı.
(3) Hiç cinsel istek duymuyorum.
- 21 (0) Cezalandırılması gereken şeyler yapığımı sanmıyorum.
(1) Yaptıklarımın dolaylı cezalandırılabilirliğimi düşünüyorum.
(2) Cezamı çekmeyi bekliyorum.
(3) Sanki cezamı bulmuşum gibi geliyor.

Toplam BECK-D skoru:.....

ÖZGEÇMİŞ

27 Nisan 1991 tarihi, Antalya İli Alanya ilçesi doğumluyum. İlk, Orta ve Lise öğrenimimi yine aynı ilçede tamamladıktan sonra, Maltepe Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümüne kaydoldum. Lisans eğitimim süresince Haydarpaşa Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Kartal Lütü Kırdar Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Kartal Anadolu Adliyesinde stajlarımı tamamlayıp, Toçev Maltepe Cezaevi Projesi ve Sancaktepe Belediyesi Okul Öncesi 5 Yaş Çocukları Sorumluluk Projelerinde yer aldım.

Bu bölümden 2015 yılının ocak ayında mezun olmamın hemen ardından 2015 yılı mart ayında, Beykent Üniversitesi, Klinik Psikoloji Bilim Dalında yüksek lisans eğitimine başladım.

Ece KAYHAN